

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**KOHEZE A KOHERENCE TEXTU KOMIKSOVÝCH PŘÍBĚHŮ (ASTÉRIX A
OBÉLIX)**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Autorka práce: Nikola Mužíčková
Studijní obor: Francouzský jazyk
Ročník: 3.

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma: Koheze a koherence textu komiksových příběhů (Astérix a Obélix) jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby taktéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 4. prosince 2015

Nikola Mužíčková

.....

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat doc. PhDr. Ondřeji Peškovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady při zpracovávání diplomové práce.

ANOTACE

Tato práce se zabývá analýzou komiksových textů. Cílem práce je analýza vztahů v tomto typu textů, se zaměřením na mimojazykovou (obrazovou) složku a na klasifikaci různých (nalezených) typů anafor. Jako předloha k jejímu vypracování slouží komiksová alba Astérix, vydaná ve francouzském jazyce.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část analytickou. Teoretická část se dále člení na tři kapitoly, z nichž první se zabývá popisem komiksu jakožto samostatného umění, druhá poté popisem komiksu Astérix a třetí je věnována lingvistickým termínům, které jsou úzce spjaty s touto tematikou. V analytické části jsou na konkrétních ukázkách z komiksu Astérix představeny koreferenční vztahy mezi jednotlivými referenty.

Klíčová slova

Komiks, Astérix, koreference, koheze, koherence, analýza

ANNOTATION

This diploma thesis deals with the analysis of the comic book's texts. The objective of this thesis is the analysis of relationships in this kind of texts, with a special focus on its illustrational constituent part and on the description of several types of anaphora. As a model to the elaboration of this thesis were a few of comic books Astérix, published in French language.

The thesis is divided into a theoretical and an analytical part. The theoretical part contains three different chapters. First of them deals with the description of comic books as an individual art, the second one describe the comic books Astérix and the third one is dedicated to the linguistic terms, which are closely connected to this subject. All referential relationships between the referential parts of some of comic books Astérix are demonstrated in the analytical part.

Key words

Comic book, Astérix, coreference, cohesion, coherence, analysis

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Komiks - definice.....	9
2.1	Grafické symboly	11
2.2	Barevnost komiksu.....	12
2.3	Rozsah komiksu	12
2.4	Internetové komiksy.....	12
2.5	Formy komiksu	12
3	Historie komiksu.....	13
3.1	Popularita Komiksů.....	17
3.2	Mýtus kolem komiksu aneb co komiks není.....	17
4	Komiks Astérix	19
4.1	Okolnosti vzniku komiksu	20
4.2	Tvůrci komiksu	20
4.3	Příběh	24
4.4	Postavy v komiksu	25
4.5	Grafický vývoj dvou hlavních postav komiksu – Astérix a Obélix	27
4.6	Koncept komiksu	28
4.7	Karikaturované osobnosti.....	28
5	Vydaná komiksová alba.....	33
5.1	Seznam komiksových alb.....	33
5.2	Filmová zpracování.....	34
6	Textová lingvistika	35
6.1	Text	35
6.2	Komunikační akt.....	36
6.3	Řečový akt.....	36
6.3.1	Typy řečových (mluvních) aktů.....	37
6.4	Koreference	37
6.4.1	Referenční akt.....	38
6.5	Koheze a koherence	39
6.6	Inference.....	41
6.7	Anafora.....	41
6.8	Určování anafor.....	41
6.8.1	Typy anafor.....	43
7	Textovost	48
8	Tematické posloupnosti	48

9	AČV - Aktuální členění větné	50
9.1	Počáteková výpověď vs. koncová výpověď	51
9.2	Kontextové zapojení.....	52
10	Deiktické prostředky	53
10.1	Dělení deixe.....	54
11	Synergie mezi textem a obrazem	58
12	Rozbor vybraných příkladů z komiksových alb	59
13	Autorský plurál	60
14	Interpunkční znaménka – otazník a vykřičník	61
15	Znázornění úderu, rány, nárazu, pádu, atd.....	64
16	Vyjádření emocí a nálad skrze text a ilustraci	67
17	Ilustrace a text v komiksu	73
17.1	Ilustrace bez textu.....	76
18	Seznam vybraných nalezených a zpracovaných anafor.....	79
19	Analýza příkladů nalezených deixí a dalších anafor	87
20	Závěr	96
21	Résumé.....	98
22	Seznam použité literatury	101
23	Příloha.....	106

1 Úvod

Předmětem zájmu této diplomové práce jsou koheze a koherence v komiksových textech. Její předlohou a objektem zkoumání jsou komiksová alba Astérix vydána ve francouzském jazyce. Práce je rozdělena na část teoretickou a část analytickou.

Teoretická část se dále věnuje třem oblastem. První z nich je komiks jako samostatné médium. Čtenáře seznámí s jeho původem, vývojem, podobou a oblibou v současné době a také s jeho neodmyslitelnými složkami – grafickými symboly.

Druhou z oblastí je samotný belgicko-francouzský komiks Astérix, jehož některá vybraná alba budou analyzována (těmi jsou: Les Lauriers de César, La Grande Traversée a Astérix aux Jeux Olympiques). Seznámíme se s jejich tvůrci a s okolnostmi vzniku komiksu Astérix vůbec, představíme si jeho příběh a jeho hlavní hrdiny. Dozvíme se, kolik alb vůbec bylo vydáno a také si představíme jeho filmová zpracování. Třetí oblast je věnována definicím důležitých lingvistických pojmů. Jsou jimi koheze a koherence, s nimi dále spjatá koreference, anafora, katafora, textovost, samotný text, atd. Toto je dále doplněno o sumář z článku Text a jeho ilustrace od pana F. Daneše.

Druhá, analytická část, se soustředí na samotnou analýzu textu. Na konkrétních případech pocházejících z vybraných komiksových alb vydaných ve francouzském jazyce si ukážeme výskyty koreferencí, jak vnitrotextových, tak vnětextových i kombinovaných. Analýza bude provedena ve stylu nalezených anafor a deixí. V této části si také na příkladech ukážeme znázornění emocí a nálad, použití interpunkčních znamének, případy ilustrací bez textu a porovnání druhů vztahu mezi textem a ilustracemi.

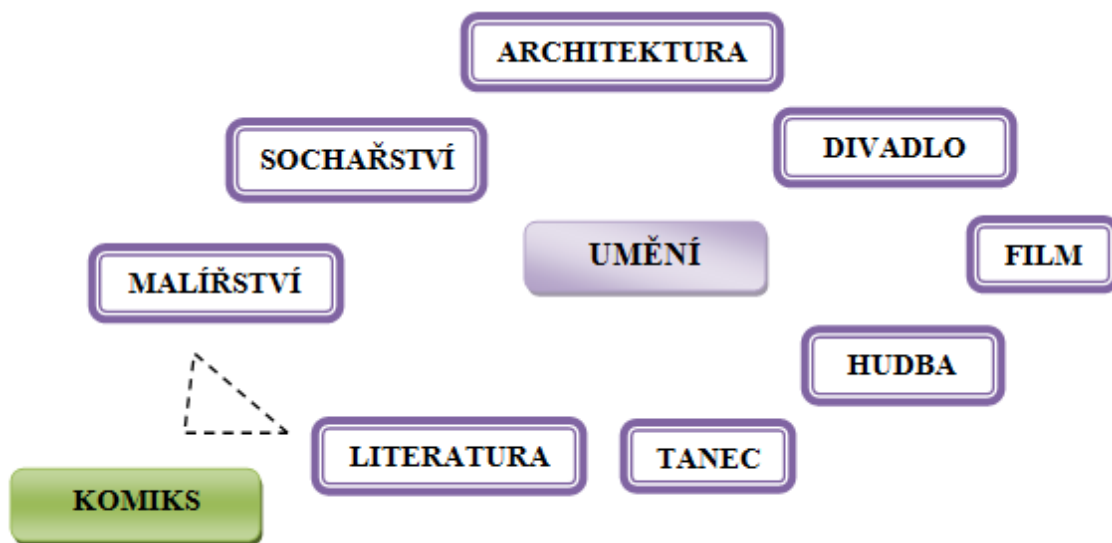
Celá diplomová práce je doplněná o ilustrace pocházející z vybraných komiksových alb Astérix, jelikož text i ilustrace v takovýchto dílech zastávají stejně důležitou roli.

Tuto diplomovou práci bych tedy ráda zahájila představením komiksu jakožto samostatného média, kde budou vyjmenována jeho specifika, hojně používané grafické symboly a pravidla. Dozvíme se také, na pomezí kterých umění se komiks nalézá, poznáme jeho barevné varianty a také jeho formy a žánry. V pasáži o historii komiksu se od starověkého Egypta dostaneme přes středověk až na konec 19. století, k oficiálnímu zrození komiksu.

2 Komiks - definice¹

Definice komiksu je složité téma, jelikož i odborníci na tento druh umění se v jeho definicích neseťkávají. Například Paul Gravett - britský novinář a jeden z největších znalců komiksové literatury, je toho názoru, že komiks žádnou jasnou definici nemá. Ve velké většině pokusů o nalezení definice pro komiks se však jejich autoři shodnou na tom, že se jedná o umění, které se nachází na pomezí literatury a malířství a nazývají ho také jako „deváté umění“.

Jedná se o chronologické uspořádání ilustrací s doprovodným textem. Tyto dva elementy dohromady tvoří celek – příběh.

¹ GILLÁR, Martin. Teorie komiksu: současné přístupy a jejich kritické revize [online]. Brno, 2009; Scott McCloud, Jak rozumět komiksu

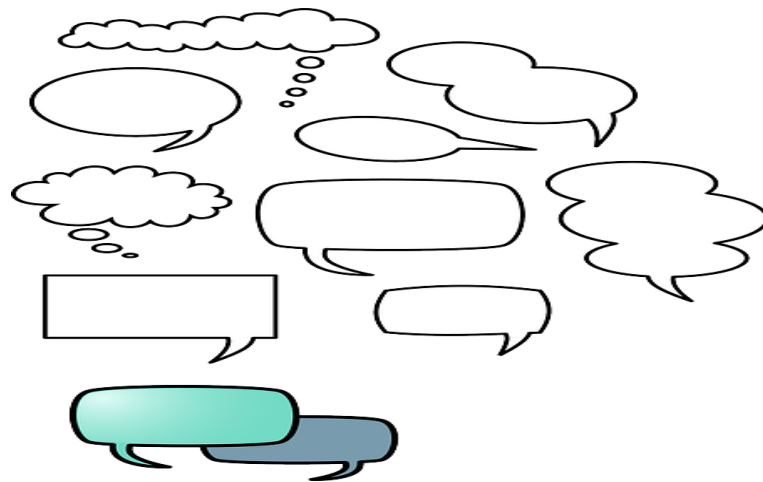
Celý příběh se skládá z rámečků s obrazovou a textovou složkou, každý takový rámeček se nazývá „panel“. Panely jsou juxtapozičně uspořádané a pro čtení komiksu platí, že se postupuje zleva doprava. S jakými specifiky se při bližším zkoumání panelů – při čtení komiksu setkáme? Rozhodně jsou to recitativy, neboli narativní text, který buďto přibližuje časové ukotvení děje anebo popisuje jeho okolnosti. Pro jejich vizuální stránku je typické, že bývají vepsány do obdélníkového útvaru v některém z rohů panelu. Dále zmíním používání tzv. „bublin“, prostředků pro znázornění přímé řeči nebo myšlenek účinkujících. Pro přímou řeč je typická bublina utvořena souvislou čarou, pro znázornění myšlenek bývá použita bublina ve tvaru obláčku.

Pro shrnutí je pouze potřeba připomenout, že abychom mohli vůbec komiks nazvat komiksem je vždy zapotřebí obrazové části.

2.1 Grafické symboly

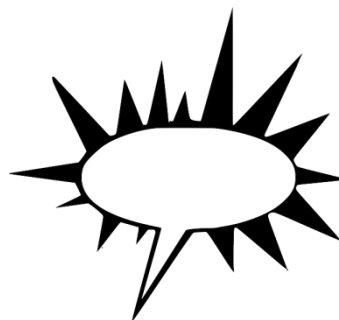
Komiks Astérix přímo oplývá různými grafickými symboly. Jsou jimi například nota, která značí hudbu, zpěv nebo hvízdání; žárovka, která značí nějaký nápad nebo myšlenku; hvězdičky nebo ptáčky létajících kolem hlavy, které nechybí u žádné rvačky, atd.

Zde je ukázka již zmíněných bublin znamenající přímou řeč nebo myšlenku.

Obrázek 1 -různé typy bublin v komiksu²

Další speciální bublinou je bublina znázorňující nějaký zvuk (ránu, úder), údiv, překvapení, šok, atd. Taková bublina vypadá jako mnohocípá hvězdička. Viz obr.č.2.

Obrázek 2³

² <http://pixabay.com/cs/obлак-my%C5%A1len%C3%AD-mraky-%C5%99e%C4%8D-komiks-34416/>

³ <http://pixabay.com/cs/obлак-my%C5%A1len%C3%AD-mraky-%C5%99e%C4%8D-komiks-34416/>

2.2 Barevnost komiksu⁴

Co se týče barevnosti komiksů, ty se mohou lišit podle užití barev. Setkáme se jak s barevnými, tak s černobílými komiksy. Nebo také s populárními černobílými komiksy, kde jsou v jednotlivých panelech zvýrazněny pouze některé barvy, například černobílý komiks s červenými prvky.

2.3 Rozsah komiksu⁵

Co do rozsahu komiksů, setkáme se podobně jako s barevným provedením, s různými délkami jeho provedení. Na krátké komiksy narazíme například v denním tisku. Bude se jednat o komiks o rozsahu nejvíce 3-5 panelů. V tisku na našem trhu se jedná především o komiksy s politickým podtextem, nebo o komiksy humorné – sloužící k pobavení. Dále existují komiksy o delším rozsahu – několikastránkové, ve formě časopisu, nebo dokonce ve formě knih, atd.

2.4 Internetové komiksy

Nesmíme opomenout internetové komiksy, které jsou v dnešní „online“ době, lehce rozšiřitelné a pro uživatele internetu na dosah ruky. Zároveň jsou jednoduchým prostředkem pro ty, kteří nemají možnost publikovat v tištěné formě.

Nyní se podíváme na řazení komiksů dle jejich formy.

2.5 Formy komiksu⁶

1. Strip

- jedná se o krátkou formu komiksu, většinou časopisecky publikovanou. Jeho rozsah je 2 – 6 panelů;
- anglický výraz *strip* znamená v češtině *proužek*;
- ze slovního spojení *comic strip* vzniklo v 1. polovině 20. století samostatné slovo *comics*;
- v českém jazyce upraveno na *komiks*.

---

⁴ <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/medialni-vychova/mv-casopisy/komiks-1>

⁵ <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/medialni-vychova/mv-casopisy/komiks-1>

⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks#Formy_komiksu

2. Album

- komiksové album je dle francouzského vzoru nejčastěji o formátu A4 a o rozsahu max. 48 stran.

3. Časopis

- 3 typy:

I. Komiksová série

- jedná se o komiks na pokračování, vycházející periodicky v časopisech nejčastěji o formátu A5;
- tento druh komiksu má kořeny v USA.

II. Komiksový Fancin

- jedná se o soubor několika komiksů najednou, které ovšem pocházejí od různých autorů;
- může se jednat i o neziskové publikace, např. školní plátky, firemní časopisy, ...

III. Polokomiksový časopis

- v tomto případě figuruje komiks jen jako část určité publikace.

4. Román o větším rozsahu, komiksová kniha

- může být i spojení více příběhů.

3 Historie komiksu⁷

Komiks, který se nám jeví spíše jako fenomén novodobý, má své předchůdce již ve starověkém Egyptě. Nástěnné malby vytvořené 2 tisíce let př. n. l. zaznamenávají pásy obrázků a jednoduchých textů tehdejší děje a události, přibližně odpovídají dnešnímu chápání komiksů. Podobné kresby srovnatelné s dnešním komiksovým pojetím jsou známé také z předkolumbovské Ameriky.⁸

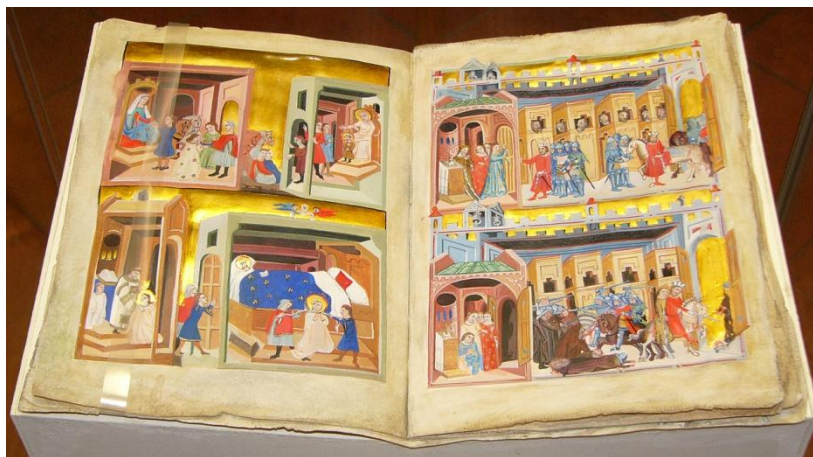
---

⁷ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks#Historie>

⁸ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks#Historie>

Významným komiksem pocházejícím již ze středověku je krumlovská *Liber depictus*, kde základ díla tvoří obrazy a text slouží jen jako jejich doprovod. Ostatní manuskripty z té doby fungovaly přesně opačně.

Dalším příkladem z časů minulých je Dalimilova kronika, tedy její část – Pařížský zlomek. Můžeme v ní zpozorovat pro komiksy typické řazení do panelů.

Obrázek 3 – Pařížský zlomek Dalimilovy kroniky⁹

Dalším názorným příkladem je dílo *Křížová cesta*, která má za cíl představit různé etapy života Kristova. Existuje v mnoho podobách, například jako nástěnná malba nebo jako ilustrace. Jednu takovou ilustraci je možné nalézt v muzeu ve Valašském Meziříčí.

Jednotlivá zastavení v životě Kristově ovšem nebyla znázorněna jak je nyní zvykem, počínaje v levém horním rohu, končíc v pravém dolním. Dílo začíná v levém dolním rohu, „čte“ se směrem doprava, poté řádek výše pokračuje ve vyprávění příběhu zprava doleva, a nakonec řádek první, který se čte zleva doprava.

Tento „komiks“ se skládal původně ze 12ti částí, později k nim ale byla přidána další dvě zastavení – *Snímání z kříže* a *Uložení do hrobu*. Dále se pro dobré rozložení na plátno přidávalo do díla další zastavení – *Kristus na Olivetské hoře*.

9

https://en.wikipedia.org/wiki/Chronicle_of_Dalimil#/media/File:Dalimilova_kronika_parizsky_fragment.jpg

Obrázek 4 – Křížová cesta¹⁰

Dalším zajímavým příkladem je tapisérie z Bayeux, líčící kontinuální metodou ilustrace události vylodění Viléma Dobyvatele a dobytí Velké Británie Normany roku 1066. Kromě textů můžeme na tapisérii spatřit i doprovodné texty, které jsou v knižních produkcích ilustrované v podobě svitků s přímou řečí.

Obrázek 5 - tapisérie z Bayeux¹¹

Rozšíření kreslených seriálů dává za vděk vynálezu knihtisku (*Johann Guttenberg – 1447/1448). V roce 1460 tedy může kresleně vyjít Utrpení svatého Erasma. Jedná se o jeden z nejpopulárnějších středověkých komiksů.

¹⁰ http://web.katolik.cz/feeling/9_4.htm

¹¹ <https://www.phil.muni.cz/muzeo/mui03obrazky0304/mui03obrazky0304/obr20.php?page=8.html>

Na počátku 18. století se staly nejpopulárnějšími příběhy Williama Hogharta. Jeho série obrazů Dráha prostitutky a Dráha zhýralce svou tematikou zaujala širokou veřejnost. Z obrazů byla tato díla časem přepracována na rytiny.

Důležitou osobností v oblasti komiksové tvorby byl švýcarský učitel, malíř a karikaturista Rodolphe Topffer, který zhruba v polovině 19. stol vydával kreslené satirické příběhy. Jeho přístup ke komiksu však nebyl vědeckého/literárního rázu, jednalo se pouze o zábavu a rozptýlení.

Jako den zrození komiksu se označuje 16. února 1896, kdy Američan Richard Outcault poprvé publikoval v časopise New York World svůj strips nesoucí název Yellow Kid.

Obrázek 6 - ukázka z komiksu Yellow Kid¹²

¹² http://cartoons.osu.edu/digital_albums/yellowkid/1897/1897.htm

3.1 Popularita Komiksů

Komiks je populární pro čtenáře různých generací. I přesto, že jsou ceny komiksů poněkud vyšší, než ceny knih (dle článku J.G.Růžičky v časopisu The New Presence 11), stále je jejich čtenářů dost. Možná z toho důvodu, že komiks svým menším množstvím textu a větším množstvím obrázků není v dnešní uspěchané době tolik časově náročný. Vyšší ceny komiksů jsou způsobeny především tím, že jsou výsledkem práce více lidí. Ke vzniku komiksu je zapotřebí týmu lidí, kde každý se specializuje na určitou jeho část. Kromě scénáristy a kreslíře je nutná práce maketisty, koloristy, letrážisty a inkera. Další důvod proč jsou ceny komiksů vyšší, jsou vysoké náklady na tisk obrázků.

Jak mimo jiné zmínil J.G.Růžička, pro vydavatele je mnohem výhodnější prodávat komiksy, a to z toho důvodu, že se čtou rychleji než knihy, což vede k rychlejšímu návratu zákazníka. Vydavatelé se snaží, aby cena komiksu neodrazovala čtenáře od nákupu. Proto se v prodejnách setkáme jak s komiksy barevnými, dražšími, tak s komiksy černobílými, levnějšími. V dnešní době jsou komiksy v knihkupectvích i knihovnách velmi rozšířené. Čtenář si tak může pořídit komiksy různých žánru i různého původu, a to díky možnosti mezistátního prodeje literatury.

3.2 Mýtus kolem komiksu aneb co komiks není

O komiksu se stále mluví jako o žánru, to je ovšem mylné. Pro porovnání: hudba, film nebo literatura také není žánr, ale druh umění. (Jak jsem již zmínila, nazývá se „9. umění“)

Stejně jako v literatuře existují různé žánry – tragický, romantický, komediální, atd., můžeme takto žánry aplikovat i na komiks.

Literatura se žánrově dělí například na: povídky, romány, novely atd. Detektivní román je již podžánr. Komiks disponuje také svými podžánry. Jedná se například o fotokomiks, krátké stripy, koláže, atd. Japonské komiksy zvané „manga“ se také dají považovat za podžánr komiksu.

Po úvodním představení komiksu jako samostatného umění bych se nyní ráda přesunula ke konkrétnímu komiksovému dílu autorů A. Uderzo a R. Goscinny, nazvanému Astérix. Podrobněji si představíme oba autory, hlavní postavy a děj příběhů v komiksových albech Astérix a také okolnosti jejich vzniku. Společně se pobavíme nad karikaturami známých osobností začleněnými do komiksu. Na závěr této části si prohlédneme seznamy publikovaných alb a natočených filmů.

4 Komiks Astérix¹³

Astérix je belgicko-francouzský komiks, který byl poprvé publikovaný ve francouzském týdeníku *Pilote* dne 29. října 1959. Jeho scénáristou byl René Goscinny a kreslířem byl Albert Uderzo. V roce 1977, po smrti Reného Goscinny, pokračoval ve tvorbě komiksu sám Albert Uderzo. Teprve nedávno, v roce 2013, byl komiks předán do rukou Jean-Yvese Ferri a Didiera Conrada.

Publikace v časopise *Pilote* trvaly až do roku 1973. Zároveň však příběhy vycházely i v samostatném vázaném vydání. Prvních 24 alb vyšlo pod záštitou vydavatelství *Dargaud*, poté od roku 1998 u vydavatelství *Hachette* a nakonec u vydavatelství *Albert René*.

Komiks *Astérix* je přeložen do 107mi jazyků, čítá se ho 350 milionů výtisků a je nejvíce prodávaným evropským komiksem ve světě.

V České republice jsou komiksová díla vydávána nakladatelstvím Egmont ČR – jedním z největších současných českých nakladatelství.

Obrázek 7¹⁴

¹³ <http://asterix.comics.cz/>, 15.6.2015

¹⁴ <http://www.editionsatlas.fr/article/bd/les-personnages.html>, 13.7.2015

4.1 Okolnosti vzniku komiksu

Ve vydavatelství Édi-France si lámali hlavu s vymyšlením nových příběhů pro svůj časopis určený pro mládež. Scénárista René Goscinny a kreslíř Alberto Uderzo chtějí vytvořit příběh týkající se francouzské historie. S nápadem zrealizovat komiks s příběhy lišáka Renata pocházející ze 12. století, však nepochodí. Proto sahají ještě dále do historie země a nechají se inspirovat zápisky z válečného období Gaia Iulia Caseara, a objevují Galii.

Francie se však po 2. světové válce potýká se značnými ztrátami týkající se jak kolonií, tak jejího sebevědomí, a tak Astérixova dobrodružství mají za úkol připomenout jejím občanům, že ačkoli byli okupováni, stále si zachovali ráz jakési nedobytné vesnice. René Goscinny byl znám svou náklonností k prezidentu Charlesi de Gaulle, který prý měl Astérixova dobrodružství v oblibě, jelikož v něm nacházel tradiční hodnoty své země (konzervatismus a republikánství). Názorným příkladem negativního vztahu k novým uměním může být postava galského barda Assurancetorixe, který je ostatními Galy pro své pěvecké nadání šikanován.

Důležitou událostí byl zákaz dovážení komiksů do Francie z USA, a to z důvodu obrany mladistvých před ilustrovaným násilím. Toto podpořilo tvorbu francouzských komiksů a také toho „našeho“, Astérix.

4.2 Tvůrci komiksu¹⁵

Nyní představím zakládající tvůrce komiksu Astérix, Reného Goscinny a Alberta Uderzo. Text doplním o jejich fotografie. V současnosti na tvorbě komiksu pracují Jean-Yves Ferri, který je jeho scénáristou, a Didier Conrad, který je jeho kreslíř. Tvorbu jim v roce 2011 předal právě Albert Uderzo a jejich první dílo vydané v roce 2013 nese název „Astérix u Piktů“.

---

¹⁵ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Asterix>

René Goscinny¹⁶

René Goscinny se narodil 14. srpna 1926 v Paříži. Jeho původ je ovšem míšený, otec byl původem z Polska, povoláním chemik a matka z Ukrajiny, dcera vesnického rabína. Je jejich druhým synem, jeho starší bratr byl pojmenován Claude. S rodiči se kvůli lepším životním podmínkám přestěhoval do Argentiny. Navštěvoval zde francouzskou základní školu a poté zde vystudoval i francouzské lyceum. Jeho zálibou v mimoškolním čase byla jízda na koni a během prázdnin se s rodiči vracel za rodinou a přáteli do Paříže. Život v Buenos Aires jim zcela jistě zachránil život, jelikož většina jeho rodiny byla vyvražděna nacisty.

Po smrti jeho otce se musel starat o své živobytí, a proto začal pracovat pro různé reklamní agentury. Poté se na pozvání svého strýce přestěhoval do New Yorku, hlavního města Spojených států amerických, kde ovšem nemohl najít práci, navíc ho čekala povinnost „odkroutit si“ vojenskou službu ve Francii. Tam ovšem nezapomněl na své zájmy a v armádě se uplatnil jako dokumentarista, který pro ni kreslil plakáty a jiné ilustrace.

V 50. letech se vrací do New Yorku, kde nachází práci v malém vydavatelství. Kariéru nastartoval roku 1950, a to kreslenými příběhy detektiva Dicka Dickse. Rok poté podepisuje René smlouvu s agenturou International Press - World Press a působí v její Pařížské pobočce. Zde se také seznámil a spřátelil s kreslířem Albertem Uderzo.

Seznámil se zde také s ilustrátorem Jeanem-Jacquesem Sempé a dohromady vytvořili postavu Malého Mikuláše v dílech *Mikulášovi patálie* (v originále *Le petit Nicolas*), která měla velký v široké veřejnosti velký úspěch. Spolupracuje však i s celou řadou dalších scénáristů a kreslířů a podílí se na jejich tvorbě.

Reného Goscinny ovšem nejvíce proslavilo právě komiksové dílo Astérix, na kterém pracoval s ilustrátorem Albertem Uderzo. Komiks Astérix patří k nejčtenějším dílům francouzské literatury. Působil ovšem také jako šéfredaktor komiksového časopisu *Pilote*. Velmi důležitým bodem v jeho životě bylo spoluzaložení studia kresleného filmu Studio Idéfix, ve kterém vznikl například film Astérix a Kleopatra.

---

¹⁶ <http://www.asterix.com/the-creators/rene-goscinny/>; <http://www.asterix.com/the-creators/rene-goscinny/>

Během své kariéry neopomenul ani osobní život. Za ženu pojal o šestnáct let mladší Francouzku Gilbertu Polaro-Mille, se kterou měl jedno dítě, dceru Annu, kterou chtěl původně pojmenovat Anne-Barricade.

5. listopadu 1977, po návratu z dovolené v Izraeli, navštívil lékaře v rámci klasické zdravotní prohlídky. Bohužel mu při zátěžové zkoušce přímo v ordinaci selhalo srdce.

Obrázek 8 - René Goscinny¹⁷

Albert Uderzo¹⁸

Albert Uderzo se narodil 25. dubna 1927 ve městečku Fismes u Remeše. Jeho rodiče, otec Silvio a matka Irina, žili před emigrací v Itálii. Nebyl jediným jejich potomkem, měl ještě dva bratry. Dva roky po jeho narození se rodina přestěhovala do předměstí Paříže, a po získání francouzského občanství se přestěhovala přímo do Paříže.

Okouzlen a ovlivněn postavičkou Mickey Mouse pocházející z produkce Walta Disneyho, začal s kresbou velmi brzy, již v mateřské školce se projevuje jeho nadání a už od svých třinácti let studuje umění na Société Parisienne d'édition. V roce 1940 poprvé publikuje v časopise Junior.

Za období 2. světové války pobýval v Bretani, kam také později, po válce, kdy začal kreslit své slavné komiksy Astérix, situoval právě Astérixova dobrodružství.

---

¹⁷ <http://www.filmweb.pl/person/Ren%C3%A9+Goscinny-58108>

¹⁸ <http://www.asterix.com/the-creators/albert-uderzo/>

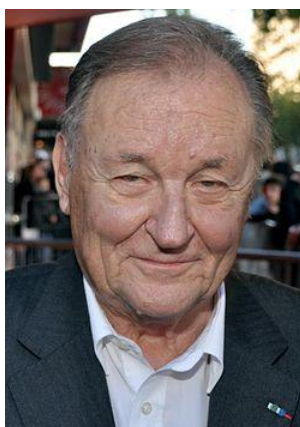
Citace Alberta Uderza v časopise *Bretagne Magazine* z měsíce března roku 2001:

„Bretaň, to bylo zjevení za té hrozné Okupace. V Paříži se žilo špatně a nebylo co jíst. Bylo mi čtrnáct a měl jsem stále hlad. Můj bratr měl být nuceně nasazen v Německu, ale nenastoupil, místo toho odjel do Bretaně. Přemluvil mne, abych za ním přijel, hlavně tím že tam byly brambory. Žili jsme v Côtes-d'Armor, takže Astérix skončil jako Armorikán.“¹⁹

Ovlivněn americkými komiksy, začíná po konci války kreslit osvalené hrdiny (např. příběhy Arise Bucka). Podobně jako René Goscinny, i Alberto Uderzo využil během vojenské služby v rakouském Innsbrucku svého nadání. Byl plukovním kreslířem. Roku 1953 se Albert oženil s Adou Milano a měl s ní jednu dceru, Sylvii.

Jeho tvorba byla od počátku Astérixu už vždy orientována pouze na tuto tematiku. Vycházely například i příběhy o dobrodružstvích psíka Idéfixe. Svou tvorbu obohatí kromě té komiksové také o tvorbu animovanou, roku 1974 tak zakládá studio Idéfix. A po smrti Reného Goscinny zakládá nakladatelství *Albert René*, pod jehož záštitou vydává všechny další Astérixova dobrodružství.

Velkou zajímavostí i paradoxem je, že Albert Uderzo přes své povolání trpí barvoslepostí.

Obrázek 9 - Albert Uderzo²⁰

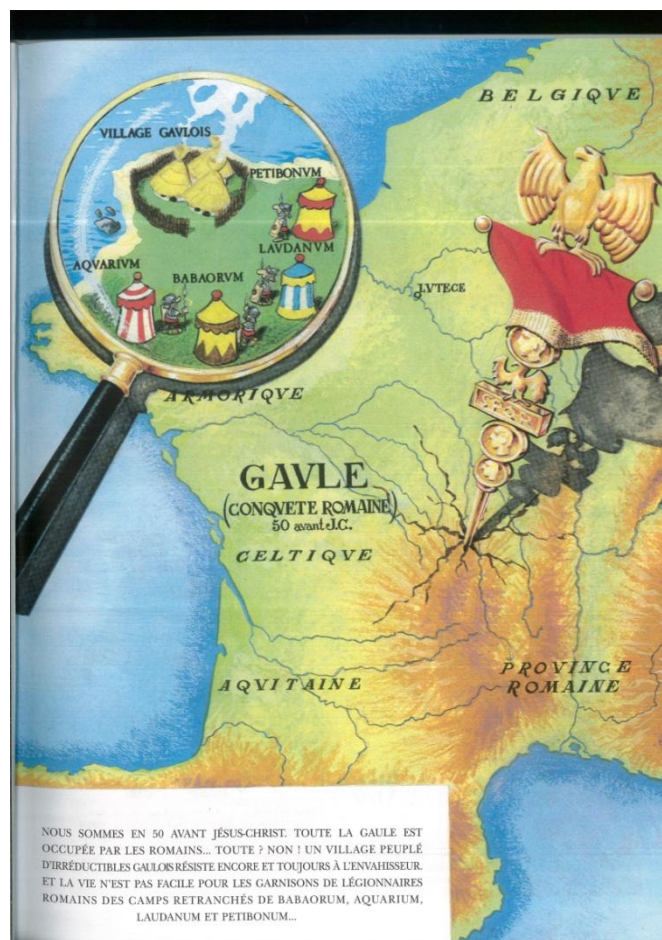
---

¹⁹ <http://asterix.comics.cz/albert-uderzo.html>

²⁰ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albert_Uderzo_2012.jpg

4.3 Příběh

Příběhy Astérix jsou časově umístěné do období římských válek, přibližně do roku 50 let př.n.l.. Prostorově se děj odehrává v Galii. Malá galská vesnička odolává nájezdům nepřátel díky kouzelnému nápoji vařeným starým druidem. Tento nápoj dodává každému, který se ho napije dočasnou nadlidskou sílu. Hlavními postavami jsou válečník Astérix a donašeč menhirů Obélix, kteří byli vesničkou vybráni, aby mařili plány Římanů a pomohli každému, kdo potřebuje pomoci v bitvě proti nim.

Obrázek 10²¹

²¹ Komiks La Grande Traversée, 21.0154.1 – VIII – 2011

4.4 Postavy v komiksu²²

V komiksu se setkáme s velkým množstvím postav. Galy, Římany, Egyptany, Indiány, atd. Dle oficiálních stránek www.Astérix.com se v komiksech po celou dobu objevilo 34 galských postav, 52 římských postav a 34 dalších jiných postav.

Nyní Vám představím hlavní postavy komiksu, které jsou nedílnou součástí každého komiksového díla.

Astérix

„Malý válečník bystrého rozumu, všemi mastmi mazaný. Bez váhání mu může být svěřeno jakékoli nebezpečné poslání. Astérix čerpá svoji nadlidskou sílu z kouzelného nápoje druida Panoramixe...“

Obrázek 11²³

Obélix

„Nerozlučný Astérixův přítel, je povoláním dodavatel menhirů a miluje divočáky. Je kdykoli připraven všeho nechat a následovat Astérixem do nových dobrodružství, hlavně když v nich budou divočáci a pořádné rvačky.“

Obrázek 12²⁴

²² <http://asterix.comics.cz/kdojekdo.html> , 5.6.2015

²³ <http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/asterix.html>

²⁴ <http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/obelix.html>

Idéfix

„Obélixův psík, který je ekologicky založený a bojuje za ochranu životního prostředí urputným štěkotem.“

Obrázek 13²⁵

Panoramix

„Ctihodný vesnický druid, sbírá jmelí a vaří kouzelné lektvary. Jeho největším úspěchem je kouzelný nápoj, který dodává nadlidskou sílu. Panoramix má ovšem v zásobě ještě jiné recepty...“

Obrázek 14²⁶

Abraracourcix

„Náčelník kmene. Je to odvážný ale i rozvážný starý válečník. Jeho lidé si ho váží a nepřátelé se ho obávají. Abraracourcix se bojí jen jednoho: že mu spadne nebe na hlavu, ale jak sám říká: „Tak hned to ještě nebude!““

Obrázek 15²⁷

---

²⁵ <http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/dogmatix.html>

²⁶ <http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/getafix.html>

Assurancetourix

„Bard. Minění o jeho talentu se různí. On sám se pokládá za geniálního, všichni ostatní ho pokládají za nemožného. Ale když zrovna nic neříká, je to veselý a oblíbený společník.“

Obrázek 16²⁸

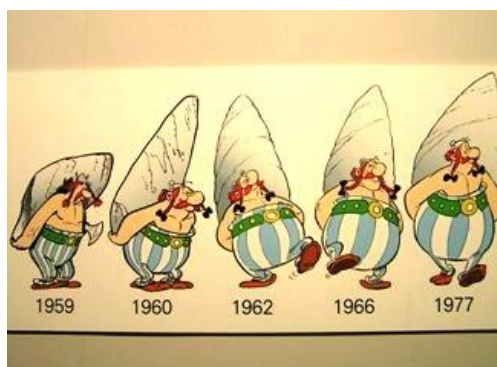
Pokud by Vás čtenáře zaujal popis těchto postav a chtěli jste se dozvědět více i o jiných postavách, které se v komiksu vyskytly, neváhejte navštívit oficiální stránky komiksu www.Astérix.com, kde se dozvíte jejich původ i funkci.

4.5 Grafický vývoj dvou hlavních postav komiksu – Astérix a Obélix

Zde se podíváme na to, jak velká grafická změna proběhla s vývojem komiksu. Jedná se o dobu mezi roky 1959 a 1977. Nedošlo k žádným výraznějším změnám ve výbavě těchto dvou postav, spíše ke grafickému „vylepšení“ s důvodem větší líbivosti čtenářům.

Obrázek 17 – vývoj postavy Astérix²⁹

Obrázek 18 – vývoj postavy Obélix³⁰

²⁷ <http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/vitalstatistix.html>

²⁸ <http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/cacofonix.html>

²⁹ http://users.skynet.be/vincent.rixhon/Espace_BD/miroirAsterix.html

³⁰ http://users.skynet.be/vincent.rixhon/Espace_BD/miroirAsterix.html

4.6 Koncept komiksu

Koncept komiksu byl původně humoristický, parodující francouzskou společnost skrze její stereotypy, její regionalismy tak, jako emblémové obyčeje cizích zemí.

Kromě historických postav jako je Julius César nebo Kleopatra, figurují v jednotlivých komisech i jiné známé osobnosti, ze kterých si autor humornou formou tak trochu utahuje. Příkladem nám může být například francouzský herec a sportovec Lino Ventura, který byl v jednom vydaném komiksu Astérix vzorem pro postavu římského válečníka, jelikož byl právě v době jeho vydání velmi populární. Další známé osobnosti si představíme za malou chvíli.

Toto se děje hlavně za účelem toho, přidat do četby komiksu různé další obsahové úrovně. Ovšem děti a ne všichni dospělí vždy rozpoznají karikaturované osobnosti.

4.7 Karikaturované osobnosti

Mezi karikaturované osobnosti v komiksu Astérix patří například skotský herec Sean Connery, který ztvárnil roli proslulého agenta 007 Jamese Bonda. V komiksu byl pojmenován „Zerozerosix“.

Obrázek 19³¹

Obrázek 20³²

³¹ <http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

³² http://jamesbond.wikia.com/wiki/Sean_Connery

Další „obětí“ je, jak jsem již zmínila, francouzsko-italský herec a sportovec Lino Ventura. V komiksu zastával roli římského válečníka Caia Aeroba.

Obrázek 21³³

Obrázek 22³⁴

Dále pak:

Americký herec Kirk Douglas, ve filmovém světě zastávající postavy tvrdých mužů drsné povahy, v roli vzurného otroka Spartaca.

Obrázek 23³⁵

Obrázek 24³⁶

---

³³ <http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

³⁴ <http://www.fanpop.com/clubs/lino-ventura/images/11339243/title/lino-photo>

³⁵ <http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

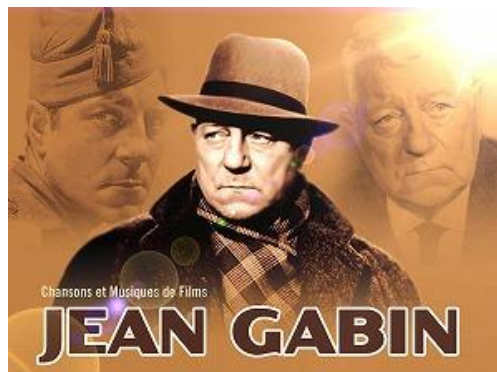
³⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Kirk_Douglas

Francouzský herec Jean Gabin, který působil také v muzikálech a opeře, v roli římského prokurátora Ponce Penatese.

Obrázek 25³⁷

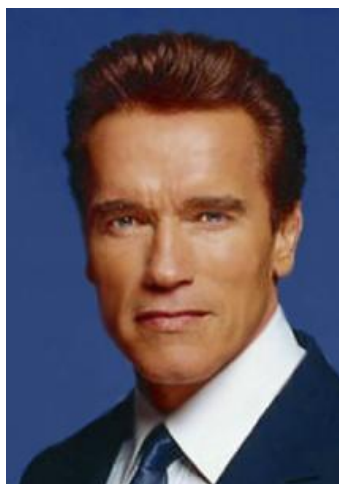

Obrázek 26³⁸

Americký herec (v Hollywoodu prý nejlépe placený) a bývalý guvernér Kalifornie Arnold Schwarzenegger v roli klona v moci mimozemšťanů.

Obrázek 27³⁹

Obrázek 28⁴⁰

³⁷ <http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

³⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Gabin

³⁹ <http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

⁴⁰ <http://governors.library.ca.gov/38-schwarzenegger.html>

Britský herec (1. britský herec hrající ve francouzštině) Charles Laughton v roli římského prefekta Gracchuse Pleindastuse.

Obrázek 29⁴¹

Obrázek 30⁴²

Francouzský herec a idol mnoha žen, Jean Marais v roli Tragicomixe, mladíka násilně odvedeného do armády.

Obrázek 31⁴³

Obrázek 32⁴⁴

---

⁴¹ <http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

⁴² https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Laughton

⁴³ <http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

⁴⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Marais

Belgická herečka a zpěvačka, baronka Annie Cordy, vlastním jménem Léonie Cooreman, která svého času působila i ve vyhlášeném kabaretu Moulin Rouge, v roli Nicotine – manželky druhého nejodvážnějšího muže, hned po Abraracourcixovi.

Obrázek 33⁴⁵

Obrázek 34⁴⁶

---

⁴⁵ <http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

⁴⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Annie_Cordy

5 Vydaná komiksová alba

Nyní Vám představím seznam vydaných komiksových alb. Rok vydání vepsaný v tomto seznamu platí pro vydání ve francouzském jazyce. V jazyce českém jsou alba vydávána od roku 1976, společností Egmont (Egmont ČSFR, poté Egmont Neografia, poté Egmont ČR).

5.1 Seznam komiksových alb

A nyní se podíváme na seznam komiksových alb podle roku vydání ve Francii. Můžeme vidět jak název český, tak název francouzského originálu.

Pořadí	Český název	Francouzský název	Rok vydání
1	Astérix z Galie	Astérix le Gaulois	vydáno r. 1961
2	Astérix a zlatý srp	La Serpe d'Or	vydáno r. 1962
3	Astérix a Gótové	Astérix et les Goths	vydáno r. 1963
4	Astérix gladiátorem	Astérix gladiateur	vydáno r. 1964
5	Astérix a cesta kolem Galie	La Tour de Gaule d'Astérix	vydáno r. 1965
6	Astérix a Kleopatra	Astérix et Cléopâtre	vydáno r. 1965
7	Souboj náčelníků	Le combat des chefs	vydáno r. 1966
8	Astérix v Británii	Astérix chez les Bretons	vydáno r. 1966
9	Astérix a Normani	Astérix et les Normands	vydáno r. 1967
10	Astérix legionářem	Astérix légionnaire	vydáno r. 1967
11	Astérix a slavný štít	Le bouclier arverne	vydáno r. 1968
12	Astérix a olympijské hry	Astérix aux Jeux olympiques	vydáno r. 1968
13	Astérix a kotlík	Astérix et le chaudron	vydáno r. 1969
14	Astérix v Hispánii	Astérix en Hispanie	vydáno r. 1969
15	Nesvár	La Zizanie	vydáno r. 1970
16	Astérix v Helvetii	Astérix chez les Helvetes	vydáno r. 1970
17	Sídlíště bohů	Le Domaine des dieux	vydáno r. 1971
18	Astérix a Caesarův vavřínový věnec	Les Lauriers de César	vydáno r. 1972
19	Veštec	Le Devin	vydáno r. 1972
20	Astérix na Korsice	Astérix en Corse	vydáno r. 1973
21	Dárek od Caesara	Le Cadeau de César	vydáno r. 1974
22	Astérix a velká zámořská plavba	La Grande Traversée	vydáno r. 1975
23	Obélix & spol.	Obélix et Compagnie	vydáno r. 1976
24	Astérix u Belgů	Astérix chez les Belges	vydáno r. 1979
25	Velký příkop	La Grande Fossé	vydáno r. 1980
26	Astérixova odyssea	L'Odyssée d'Astérix	vydáno r. 1981
27	Astérixův syn	Le Fils d'Astérix	vydáno r. 1983
28	Astérix a Rahazáda	Astérix chez Rahazade	vydáno r. 1987
29	Růže a meč	La Rose et le Glaive	vydáno r. 1991
30	Obélix a Caesarova galéra	La Galere d'Obélix	vydáno r. 1996
31	Astérix a Latraviata	Astérix et Latraviata	vydáno r. 2001
32	Astérix a galský školní rok	Astérix e tle Rentrée gauloise	vydáno r. 2003
33	Nebe mu padá na hlavu	Le ciel lui tombe sur la tete	vydáno r. 2005
34	Narozeniny Astérix a Obélix	L'Anniversaire d'Astérix et Obélix	vydáno r. 2009
35	Astérix u Piktů	Astérix chez les Pictes	vydáno r. 2013

Tabulka 1⁴⁷

⁴⁷ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Asterix>, 1.7.2015

5.2 Filmová zpracování

Komiks Astérix se stal tak populárním, že došlo i k jeho filmovému zpracování. Jedná se o zpracování jak hraná, tak animovaná. První hraný film byl zpracován roku 1967, šest let po vydání prvního alba.

Pořadí	Název	Druh filmu	Země	Rok
1	Deux romains en Gaule	hraný film	FR	r. 1967
2	Astérix a Galové	animovaný film	FR/BEL	r. 1968
3	Astérix a Kleopatra	animovaný film	BEL/FR	r. 1968
4	Dvanáct úkolů pro Astérix	animovaný film	FR	r. 1976
5	Astérix a překvapení pro Cézara	animovaný film	FR	r. 1985
6	Astérix v Británii	animovaný film	FR	r. 1986
7	Astérix a velký boj	animovaný film	DE/FR	r. 1989
8	Astérix dobývá Ameriku	animovaný film	DE	r. 1994
9	Astérix a Obélix	hraný film	DE/IT/FR	r. 1999
10	Astérix a Obélix: Mise Kleopatra	hraný film	FR	r. 2002
11	Astérix a Vikingové	animovaný film	DEN/FR	r. 2006
12	Astérix a Olympijské hry	hraný film	DE/SP/FR	r. 2008
13	Astérix a Obélix ve službách Jeho Veličenstva	hraný film	FR	r. 2012
14	Astérix: Sídliště bohů	animovaný film	FR	r. 2014

Tabulka 2⁴⁸

Filmy *Astérix a Kleopatra* z roku 1968 a *Dvanáct úkolů pro Astérix* z roku 1976 byly dokonce režírovány tvůrci komiksu – Reném Goscinny a Albertem Uderzo.

Tímto bych ráda ukončila druhou oblast z první části mé diplomové práce a ráda bych se věnovala oblasti třetí – textové lingvistiky, kterou si představíme a vymezíme si její základní pojmy.

⁴⁸ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Asterix>, 1.7.2015

6 Textová lingvistika

Nyní se tedy v mé diplomové práci dostáváme k dalšímu z témat. Zůstáváme sice stále v její teoretické části, ale zaměříme se na textovou lingvistiku a termíny s ní spjaté, jako jsou text, akt komunikační a řečový, koreference a konečně - koheze a koherence, ke kterým se dostaneme později.

Textová lingvistika je jednou z nejmladších lingvistických disciplín. Rozvíjí se až v druhé polovině 20. století, konkrétněji v 60. a 70. letech. Jejím předmětem je analýza textu, který se kvantitativně i kvalitativně liší od věty.⁴⁹

Důvody autonomnosti této disciplíny jsou⁵⁰:

- komunikace neprobíhá pomocí izolovaných vět, ale za tvoření souvislých textů,
- máme textové (diskursivní schopnosti),
- některé gramatické souvislosti se dají nalézt pouze v textu:
  - a) koreference zájmen,
  - b) kontrast v užití určitého a neurčitého členu,
  - c) gramatika slovesných časů.

6.1 Text⁵¹

Otázku o tom, co vlastně text je, si jazykovědci kladli od počátku vzniku lingvistiky textu. Jednoznačná odpověď na tuto otázku, přesná definice textu, na které by se všichni shodli, vlastně neexistuje. Textová lingvistika – jedna z nejmladších lingvistických disciplín (rozvoj až v 60. – 70. letech 20. století) má za úkol analyzovat právě text.⁵²

---

⁴⁹ ADAM, Jean-Michel. La linguistique textuelle: introduction a l'analyse textuelle des discours. 2e éd. Paris

⁵⁰ ADAM, Jean-Michel. La linguistique textuelle: introduction a l'analyse textuelle des discours. 2e éd. Paris

⁵¹ ADAM, Jean-Michel. La linguistique textuelle: introduction a l'analyse textuelle des discours. 2e éd. Paris

Nejjednodušší možná definice by mohla znít například takto: „*Text, jakožto uskupení slov, které jako celek tvoří nějakou výpověď.*“ Prakticky každý uživatel jazyka je schopný vymyslet nějaký příklad toho, co on považuje za text – román, novinový článek, interview, recenze, báseň, dopis, atd. V praktickém významu tedy „problém“, co je to text, neexistuje.

Oproti tomu z hlediska vědeckého, odpověď na otázku závisí na teoretických stanoviscích každého jazykovědce, a proto není jednoznačná. Pojmenování text se užívá pouze pro psané výpovědi, a za text je považován kromě rozsáhlých knih, například i kratší odstavec. Pojem text (lat. *textus* - „tkanina“) je složitý fenomén, kterým se obvykle rozumí „pořadí jazykových znaků, které jsou navzájem spojené významovým vztahem“.⁵³

6.2 Komunikační akt⁵⁴

Jedná se o proces, jehož výsledkem je text. Jeho nedílnými složkami jsou:

- účastníci komunikace mluvčí – adresát – příjemce;
- ve francouzském jazyce: l'énonciateur - le destinataire - le récepteur;
- komunikační prostředky a jejich systém;
- fyzické podmínky pro vykonání aktu (prostor, čas);
- podpůrný materiál;
- jevy, které chceme komunikovat;
- výsledek komunikačního aktu – text.

6.3 Řečový akt⁵⁵

Teorie řečových aktů, jejíž zakladateli jsou J. L. Austin a J. R. Searle. V okamžik, kdy je v určité komunikační situaci vyřčena daná věta, jedná se o tzv. řečový akt. Cílem takového aktu je pozměnit současný stav věcí, situací, atd.

Příklad: omluva, gratulace.

---

⁵³ Daneš, František. 1985. *Věta a text: Studie ze syntaxe současné češtiny*. Praha: Academia.

⁵⁴ JAKLOVÁ, Alena. *Úvod do textové lingvistiky*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1999, s. 26

⁵⁵ ADAM, Jean-Michel. *La linguistique textuelle: introduction a l'analyse textuelle des discours*. 2e éd. Paris, s.8

Příklad v českém jazyce: „*Tímto otevírám diskuzi.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Je déclare la séance ouverte.*“

6.3.1 Typy řečových (mluvních) aktů⁵⁶

Řečové akty spadají pod lingvistickou disciplínu zvanou pragmatika. Tato disciplína se nezabývá textem, nýbrž výpovědí.

Jedná se o akt lokuční, akt ilokuční a akt perlokuční.

a) Lokuční akt

- jeho výsledkem je výpověď nesoucí smysl;
- tzn. slovní obsah.

b) Ilokuční akt

- má za cíl realizaci chování, např. otázka;
- tzn. záměr.

c) Perlokuční akt

- měří výsledek elokučního aktu – zda byl úspěšný nebo ne;
- tzn. zachování obsahu.

6.4 Koreference⁵⁷

Vztah mezi dvěma odkazujícími výrazy se nazývá koreference. Jedná-li se o dva či více odkazující výrazy k pouhému jednomu odkazovanému, nazýváme tuto skutečnost koreferenční řetěz.

V české lingvistice se setkáme s jejím členěním na koreferenci gramatickou a koreferenci textovou.

V případě gramatické koreference je možné určit antecedent na základě gramatických pravidel. V případě textové koreference je toto možné na základě kontextu a objevuje se v rámci celého textu.

---

⁵⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98e%C4%8Dov%C3%A9_jedn%C3%A1n%C3%AD

⁵⁷ Kučová Lucie, Kolářová Veronika, Pajas Petr, Žabokrtský Zdeněk, and Čulo Oliver. 2003. Anotování koreference v Pražském závislostním korpusu

6.4.1 Referenční akt⁵⁸

Reference je vztah mezi lingvistickou jednotkou a jejím referentem.

Proces reference se rozděluje na dva typy. Na referenci endoforickou (zkráceně endofora) a na referenci exoforickou (zkráceně exofora, popřípadě deixe).

Reference endoforická odkazuje uvnitř stejného textu jedním výrazem k výrazu jinému. Oproti tomu reference exoforická odkazuje k mimotextovým skutečnostem.

Endoforu můžeme dále rozdělit na anaforu a kataforu.

Anaforu lze chápat jako zpětné odkazování k předchozím výrazům v textu. Pokud chceme anaforu analyzovat, hledáme právě tyto předchozí výrazy. Jednou z vlastností anafor je redukce velkého množství informace, která je reprezentována zkrácenými formami.⁵⁹

Slovo řeckého původu znamenající zpět nebo nahoru znamená odkaz k již dříve zmíněnému výrazu v textu. Tento dříve zmíněný výraz je nazýván antecedent, anaforický výraz poté anafor.⁶⁰

Anaforu rozdělujeme podle umístění anaforu a jeho antecedentu na anaforu intravětnou, intervětnou a extravětnou.

Nachází-li se oba výrazy v jedné klauzi, jedná se o intravětnou anaforu. V případě, že se výrazy nachází v posloupnosti dvou a více klauzí, které společně tvoří souvětí, jedná se o anaforu intervětnou. K extravětné anafoře dochází v rámci celého textu.⁶¹

---

⁵⁸ ADAM, Jean-Michel. La linguistique textuelle: introduction a l'analyse textuelle des discours. 2e éd. Paris, s.84

⁵⁹ Mitkov, R.: Anaphora Resolution, Longman, Londýn 2002, str. 12

⁶⁰ [Jurafsky et Martin, 2000] Jurafsky, D. et Martin, J. H. (2000). Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics and Speech Recognition. Prentice Hall.

⁶¹ Palek, B. (1988). Referenční výstavba textu. Univerzita Karlova, Praha

V cizích jazycích se setkáme pouze s intravětnou anaforou, kterou nalezneme ve větě a s intervětnou anaforou, kterou nalezneme v rámci textu.

Oproti tomu katafora, jejíž užití v textu je podstatně méně rozšířené, než užití anafory, referuje v textu dopředu, k něčemu, co ještě nebylo, ale bude zmíněno. Tento později zmíněný výraz se nazývá postcedent.

Příklad katafory: „*Pamatuj si dobře to, co ti říkám: než slunce zapadne!*“

Výraz, jenž zastává funkci odkazu je nazýván *odkazující* výraz, a ten, na nějž je odkazováno, je nazýván *odkazovaný*.

Příklad: „*Obélix neustále myslí na jídlo. Nejvíce mu však chutnají divočáci.*“

Slova *Obélix* a *mu* označují jednu osobu. Obě tato slova jsou účastníky procesu zvaného reference. Tehdy autor používá k odkazování osobám, předmětům nebo situacím různé výrazy. *Obélix* a *mu* jsou odkazujícími výrazy ke kreslené postavě Obélixe, který je tedy odkazovaný.⁶²

6.5 Koheze a koherence⁶³

Koheze a koherence jsou dva společně související a často jen těžko odlišitelné pojmy. Jejich různé definice se však v zásadě shodují v tom, že se jedná o pojmy od sebe neoddělitelné. Obě dvě jsou také jedněmi z konstituujících prvků tezevosti.

---

⁶² [Jurafsky et Martin, 2000] Jurafsky, D. et Martin, J. H. (2000). *Speech and Language Processing: An Introduction to Natural Language Processing, Computational Linguistics and Speech Recognition*. Prentice Hall.)

⁶³ Dle Mluvnice češtiny, Daneš a spol.; [https://cs.wikipedia.org/wiki/Koherence_\(lingvistika\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Koherence_(lingvistika))

Koherence v lingvistice znamená celkovou (komunikační a myšlenková) soudržnost a spojitost textu v jeho hloubkové úrovni – smysluplnost, po stránce významové, tematické i formální. Z textu buď automaticky vyplývá, tzn. když na sebe části textu nijak neodkazují, text přesto zůstane koherentní, nebo je vyjádřena konektory - jazykovými prostředky s odkazující funkcí. Jsou jimi často spojky, zájmena či příslovce. Prostředky lexikální, které zajišťují textovou koherenci, jsou především synonyma. Autor klade důraz na to, aby byl text koherentní, jelikož adresát tuto skutečnost očekává.

a) Příklad koherence s konektorem (spojka) :

„*Na Galii přišel podzim. **Ale** vesnička stále žije letní náladou.*“

b) Příklad koherence bez konektoru:

„*Na Galii přišel podzim. Vesnička stále žije letní náladou.*“

c) Příklad použití synonyma:

„*Válečníci **soustavně kontrolovali** přední i zadní bránu. **Tato opatrnost** se jim vyplatila.*“

Dle Mluvnice češtiny, Daneš a spol. „Koherence je důležitým aspektem obsahové struktury textu a projevem jeho věcné myšlenkové i komunikační integrity. Bývá definována jako vztah dvou (nebo více) významových složek textu: jeden významový prvek předpokládá jiný, jeho interpretace je na něm závislá.“⁶⁴

Oproti tomu koheze značí konkrétní realizaci koherence za pomoci gramatických, syntaktických a lexikálních prostředků v povrchové úrovni textu. Je to prostředek zdůraznění spojitosti (vnitřní provázanost textu). Jedním z jejích prostředků je například koreference o které se zmíníme za malou chvíli.⁶⁵

• **Koheze lexikální**

Zajišťuje odkazování za pomoci: použití synonyma, opakování stejných slov, generalizace, specifikace,...

⁶⁴ Dle Mluvnice češtiny, Daneš a spol.; <http://www.odmaturuj.cz/gramatika/hypersyntax-skladba-textu/>

⁶⁵ Dle Mluvnice češtiny, Daneš a spol.; <http://www.odmaturuj.cz/gramatika/hypersyntax-skladba-textu/>

- **Koheze gramatická**

Zajišťuje návaznost textu za pomoci gramatických prostředků, např.: pronominalizace.

- **Konektory**

Značí vztahy mezi částmi textu (věty, souvětí, odstavce, atd.)

6.6 Inference

Dalším typem prvků tezovosti je inference. Jedná se o proces usuzování nových informací nacházejících se v textu. Pokud příjemce může z textu snadno a správně inferovat, jedná se o koherentní text.

6.7 Anafora⁶⁶

Aby text zůstal koherentní a nedocházelo k hojnému opakování stejných lexikálních jednotek, je třeba použít takové prostředky, které toto umožní, jako například anafora a katafora.

Tyto prostředky odkazují k jinému výrazu v textu. Anafora odkazuje na skutečnost v textu již zmíněnou. Katafora naopak na skutečnost, která bude teprve zmíněna. Předchází se tedy nadměrnému opakování, např.:

„Astérix podával Obélixovi Idéfixe. Obélix Idéfixe opatrně vzal do rukou.“

→ „Astérix podával **Obélixovi Idéfixe. Ten ho** opatrně vzal do rukou.“

6.8 Určování anafor⁶⁷

K určování anafor je zapotřebí znát morfologická, syntaktická i sémantická pravidla.

---

⁶⁶ tamtéž

⁶⁷ La linguistique textuelle: Introduction à l'analyse textuelle des discours od J.-M. Adama,

Morfologické předpoklady:

Nominální anafory se velmi často shodují se svými antecedenty v rodě a čísle, proto je většinou snadné tyto jejich antecedenty určit.

Příklad: „*Kleopatra dostala od Aterixe dar. Ø Rozbalila ho ještě ten večer, před nájezdem Římanů.*“

Tři substantiva – Astérix, Kleopatra, dar, Ø - ona

Pouze Kleopatra splňuje podmínku shody s nulovým anaforem v rodě a čísle.

Syntaktické předpoklady:

Při vyhledávání antecedentu ze všech nabízejících se kandidátů hraje důležitou roli syntaxe.

Příklad: „*Obélix položil na zem svůj pytel se sladkostmi a vzal do náručí svého psíka Idéfixe.*“

Sémantické předpoklady:

Příklad: „*Idéfix se procházel na dvorku. Ø Slunil se tam.*“

Ke slovesu *slunit se* se váže životný aktér, takže informace o tom, že se pes (Idéfix) pohyboval (pes je tudíž živý), je nápomocná k pochopení spojitosti se druhou větou. Nepostačuje zde pravidlo shodování v rodě a čísle, ale Idéfix (pes) má větší prioritu než dvorek, který zastává funkci příslovečného určení místa.

Diskurzní předpoklady:

Velmi důležitou roli při analýze anafor mají také diskurzní znalosti (znalosti AČV – aktuálního členění větného). To znamená členění věty na základ a jádro, označované také jako *réma* a *téma*, *topic* a *focus*, *východisko* a *ohnisko*, atd.

Český slovosled je vázán na dynamičnost výpovědi. Věta začíná tématem a pak následuje réma.

Nyní se zaměřím na typy anafor dle přednášek doc. PhDr. Ondřeje Peška, Ph.D., se kterými jsem se rozhodla pracovat během analýzy textu komiksových příběhů Astérix. Vyhledané informace jsem z původního francouzského jazyka přeložila do jazyka českého. Každý typ anafory doplním jako v předchozím případě o příklad v českém jazyce a také o příklad ve francouzském jazyce. Tematika těchto příkladů bude inspirována příběhy z komiksových alb Astérix.

6.8.1 Typy anafor⁶⁸

Na úvod začneme tak, že si rozdělíme anafory na 2 typy, podle toho, zda je vztah mezi jejich jmennými syntagmaty koreferenční a nebo nekoreferenční, a uvedeme si jejich příklady. Dále bych ráda použila teorii pana M. Riegela a rozdělila tak anaforu na 5 typů -nominální, pronominální, adverbialní, verbální a adjektivální. Dále také na asociační a konceptuální.

1) Koreferenční

Koreferenční anafora je taková anafora, kde původní výraz, i výraz odkazující popisují stejný prvek, a jejich vztah je tedy přímý.

Součástí takového vztahu musí být buďto zájmeno anebo určitý determinant.

Příklad v českém jazyce: „Obélix ulovil *velkého chlupatého divočáka*. Chtěl by si *toho divočáka* dát k večeři s ostatními kamarády z vesnice“

Příklad ve francouzském jazyce: „Obélix a capturé *un grand sanglier fourré*. Il voudrait bien manger *ce sanglier* pendant le dîner avec ses amis du village.“

---

⁶⁸ La linguistique textuelle: introduction à l'analyse textuelle des discours od J.-M Adam, Anaphore associative od G. Kleibera a Grammaire méthodique du français od M. Riegela a spol. Grammaire méthodique du français od M. Riegela

2) Ne-koreferenční

Referent anaforického výrazu není předcházejícím termínem jasně vyznačený. Vztah mezi výrazem odkazujícím a odkazovaným je založen na jiných, než pouze jazykových prostředcích. Může se jednat o anaforu částečnou, asociální, ...

Příklad v českém jazyce: „*Astérix dopil rum. Objednal si ho ještě jednu sklenku.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Astérix a fini son rhum. Il en a commandé un autre tout de suite.*“

6.8.1.1 Anafora nominální

Zájmena určitá jsou součástí anaforických nominálních skupin.

Osobní zájmena, přivlastňovací zájmena, ukazovací zájmena.

- **vlastní**

Převzetí podstatného jména se změnou v determinantu.

Příklad v českém jazyce: „*Dal Kleopatře poslat pravou kožešinu z galského medvěda. Tuto kožešinu by si mohla vzít ku příležitosti oslav svých narozenin.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Il a fait envoyer une vraie fourrure d'un ours de Gaule à Cléopatre. Elle pourrait mettre cette fourrure pour l'occasion de la célébration de son anniversaire.*“

- **nevlastní**

Převzetí s lexikálními změnami.

Vlastní jméno reprezentované víceslovným uskupením.

Příklad v českém jazyce: „*Panoramix si myslí, že je díky svému kouzelnému nápoji známý po celé Galii. Tohoto druida ovšem znají i v Egyptě.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Panoramix pense qu' il est connu dans toute la Gaule grâce à sa potion magique. Mais ce druide est connu en Égypte aussi.*“

Převzetí synonymní nebo hyperonymní.

Příklad v českém jazyce: „*Panoramix často používá slovníky. Tato díla se mu hodí při komunikaci s cizinci.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Panoramix utilise souvent les dictionnaires. Ces ouvrages lui conviennent pendant la communication avec les étrangers.*“

6.8.1.2 Anafora pronominální

Předcházející jmenná skupina je reprezentována zájmenem: osobní zájmena ve 3. osobě, zájmena ukazovací, přivlastňovací, vztažná a neurčitá.

- **Absolutní - úplné zastoupení**

Zájmeno úplně zastupuje předcházející jmennou skupinu.

Příklad v českém jazyce: „*Astérixovi přišla nová zásilka kouzelného nápoje. On z toho má takovou radost, že skáče na břehu Nilu jako blázen.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Astérix a reçu une nouvelle livraison de la potion magique. Il saute de joie sur le bord du Nil.*“

- **Částečná - částečné zastoupení**

Zájmeno zastupuje pouze část předchozí jmenné skupiny.

Ve francouzštině například „*en*“.

Příklad v českém jazyce: „*On zase táhne dalšího divočáka. A to už jich snědl několik.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Il tire un autre sanglier. Même s'il en a déjà mangé plusieurs.*“

Za použití zájmen neurčitých nebo číslovek.

Příklad v českém jazyce: „*V galské vesnici jsou dva obchůdky. V jednom prodávají ryby a v jiném praženou kukuřici. Ten první nemá moc přátelskou atmosféru, zato ten druhý ohromně.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Dans le village gaulois, il y a deux magasins. Dans l'un on vend des poissons, dans l'autre on vend du maïs. Le premier n'est pas trop sympa mais le deuxième dispose d'une atmosphère amicale.*“

6.8.1.3 *Anafora adverbialní*

Opakování za pomoci anafory s účastí adverbia.

Příklad v českém jazyce: „*Radím Vám navštívit Galii. Uvidíte tam spoustu zajímavostí.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Je vous conseille de visiter la Gaule. Là vous verrez beaucoup de choses intéressantes.*“

6.8.1.4 *Anafora verbální*

Uplatňuje se se slovesem *délat – faire*.

Příklad v českém jazyce: „*Obélix jí daleko rychleji než ostatní (dělali) v jeho věku.*“

V českém jazyce se nejspíše nepoužívá, vynechává.

Příklad ve francouzském jazyce: „*Obélix mange plus vite que les autres ne faisaient à son âge.*“

6.8.1.5 *Anafora adjektivální*

Uplatňuje se za použití adjektiva *tel*.

Příklad v českém jazyce: „*Julius César se rozhodl zajmout Galy. Takový není můj názor.*“

V českém jazyce spíše řečeno jinak. Např. Já jeho názor nesdílím. / Nemám na to stejný názor.

Příklad ve francouzském jazyce: „*Julius Caesar a décidé d' emprisonner les gaulois. Tel n'est pas mon opinion.*“

Nyní bych se ráda zaměřila na referování ven z jazyka, referování k mimojazykovým prostředkům a věnovala část práce deiktickým prostředkům.

6.8.1.6 Anafora asociční

Na základě vybavení si nebo přirovnání.

Příklad v českém jazyce: „*Celá vesnice vzpomíná na loňskou zimu. Ten sníh, to slunce, to ticho.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Tout le village se souvient de l'hiver de l'année passée. La neige, le soleil, le silence.*“

6.8.1.7 Anafora konceptuální

Kondenzuje a shrnuje obsah věty, odstavce nebo části textu.

Příklad v českém jazyce: „*Obélix v noci omylem zmlátil barda Assurancetourixe. Tato nehoda je celé vesnici pro smích.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Pendant la nuit, Obélix a par erreur battu le barde Assurancetourix. Tout le village rigole de cet accident.*“

6.8.1.8 Člen určitý a ukazovací determinant

Demonstrativní anafora má re-klasifikační možnost.

Umožňuje uvést na předmět v textu nový úhel pohledu.

Příklad v českém jazyce: „V lese potkal *divočáka*, který na něj zaútočil. *Ta kopyta mu zranila ruku.*“

Příklad ve francouzském jazyce: „*Dans la forêt, il a croisé un sanglier qui l'a attaqué. Ces sabots lui ont blessé la main.*“

7 Textovost

Dle Františka Čermáka je textovost nadáním jazykového útvaru být textem. Dalšími konstitutivními prvky jsou podle něj kromě koheze a koherence také intencionalita, informativnost, akceptabilita, situativnost a intertextovost.⁶⁹

8 Tematické posloupnosti⁷⁰

Jedná se o souvislosti mezi tematicko-rematickou strukturou textu.

Tematická posloupnost podle Daneše není pouhým sledem témat, ale postihuje i jejich vzájemnou návaznost, i tematické vztahy k úsekům textu či celému textu.

- T – téma
- R – réma
- TP – tematická posloupnost

Prostředky, které odlišují téma a réma⁷¹

- Slovosled

---

⁶⁹ Čermák, František. 1997. Jazyk a jazykověda. Přehled a slovníky. Praha: Pražská imaginace.

⁷⁰ <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1615en> cz, F. Daneš Typy tematických posloupností v textu (na materiále českého textu odborného)

⁷¹

https://cs.wikipedia.org/wiki/Aktu%C3%A1ln%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD_v%C4%9Btn%C3%A9

Příklad - subjektivní slovosled: „*Takové energie (R) jsem vyčerpala a stejně jsem závod nevyhrála (T).*“

Příklad - objektivní slovosled: „*Závod jsem nevyhrála (T) a to jsem na něj vyčerpala takové energie. (R)*“

- Intonace
- Větný přízvuk a důraz
- Morfologické prostředky (ve francouzštině člen určitý v. člen neurčitý)
- Lexikální prostředky (tematizační a rematizační částice)
- Syntaktické konstrukce

„Téma i réma můžeme pokládat za dvě dílčí komplementární komunikativní funkce výpovědi, kterých nabývají různé části věty, když je zařazena do kontextu jako jeho součást s platností výpovědi. Přesně řečeno, jde o funkce významů větných částí; a přihlédneme-li k tomu, že totéž téma může být a bývá vyjádřeno v daném textu nebo jeho úseku netotožnými jazykovými prostředky (synonymy, perifrázemi, pomocí výrazů sémantické implikace), Z toho plyne, že každá věta může v kontextu nabývat různé výpovědní struktury, různé „perspektivy“, že jí odpovídají v různých kontextech různá její funkční upotřebení výpovědní, neboli každé větě odpovídá na rovině promluvy či textu, množina různých výpovědí majících touž větnou strukturu.“⁷²

Sled všech po sobě jdoucích témat v textu se nazývá tematická trasa. Tuto trasu tvoří jednotlivé dvojčlenné tematické posloupnosti.⁷³

Vilém Mathesius v r. 1946 – „*Odstavec musí mít společné základní téma. Toto základní téma odstavce se ovšem nemusí projevovat v každé jeho větě jako aktuální základ výpovědi.... Jejich výpovědní základ musí však být s obecným tématem odstavce spřízněn a z něho vyplývat, a když toto spojení není na první pohled patrné již z obsahu, musí být zvlášť slovně vyjádřeno.“⁷⁴*

---

⁷² <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1615en> cz, F. Daneš Typy tematických posloupností v textu (na materiále českého textu odborného)

⁷³ Dle Mluvnice češtiny, Daneš a spol

⁷⁴ <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1615>

Dle Daneše jsou dva možné jednotlivé přístupy:

- a. tematicko-rematický aspekt
  - komunikativní artikulace,
  - téma je to, o čem se mluví, a réma to, co se o tématu vypovídá.
- b. aspekt východiska a jádra
  - informační členění,
  - východisko je známá informace, jádro je však informace nová.

9 AČV - Aktuální členění větné⁷⁵

Přínos Viléma Mathesia české lingvistiky je mimo jiné, pojem Aktuální členěné větné, ve zkratce poté AČV. Dle významu dělí oznamovací větu na východisko (základ, téma) a jádro (ohnisko, réma).

Východisko

- část výpovědi, která je již známá z předchozího kontextu;
- to o čem se mluví;
- zajišťuje koherenci textu;
- základ, téma.

Jádro

- hlavní část výpovědi, která přináší novou informaci;
- to co se o tom vypovídá
- zajišťuje progresivní orientaci textu;
- ohnisko, réma.
- v neutrálním mluveném projevu vyjádřeno: postavením ve větě, přízvukem

Příklad: *Astérix (T) viděl Obélix (R)*. → otázka: Koho viděl Astérix?

---

⁷⁵

KLÁŠKA, Jan. CJA010 Současný český jazyk - syntax/Aktuální členění větné [online]. Informační systém Masarykovy univerzity, Studijní materiály předmětu FF:CJA010, 2012, : 3 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2012/CJA010/um/10_aktualni_cleneni_vetne_HA.pdf

https://cs.wikipedia.org/wiki/Aktu%C3%A1ln%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD_v%C4%9Btn%C3%A9

Obélix (T) viděl Astérix (R). → otázka: Kdo viděl Obélix?

Při výpovědi bez citového zbarvení, výpovědi klidné, se na počátku věty nachází východisko a na konci věty se nachází jádro. V případě souvislého textu se jádro věty první stává východiskem věty druhé.

Příklad: „*Byla jedna malá galská vesnička. Tam žili Astérix a Obélix. Ti měli psího kamaráda Idéfixe. Ten by udělal vše, jen aby dostal i sebemenší kostičku.*“

Při výpovědi s citovým zbarvením (zvukový důraz, apod.) se na začátku věty nachází jádro výpovědi. Tedy to, co chce autor zdůraznit. Východisko ho tedy až následuje.

Příklad: „*Idéfix tu udělal pěkný nepořádek!*“ ⇔ „*Pěkný nepořádek tu Idéfix udělal!*“

9.1 Počátková výpověď vs. koncová výpověď⁷⁶

Počátková výpověď je první část výpovědi na začátku celého sdělení. Odpovídá tématu, ale není situačně zakotvená.

Její vyjádření za pomoci:

1. Počátkové formule („*Žila byla ....*“)
2. Ukazovacím výrazem („*Kde tu najdu zimní bundy?*“)
3. Titulky, které jsou kontextově zapojené do obsahu článku („*Berdych na Wimbledon“- Včera se odehrál důležitý zápas. Naštěstí pro nás dopadl na výbornou, Berdych nedal Nadalovi šanci, ...*“)

Koncová výpověď je většinou spíše shrnutí nebo opakování toho, co již bylo řečeno a nepřináší tedy žádnou novou informaci.

Její vyjádření za pomoci:

---

⁷⁶

https://cs.wikipedia.org/wiki/Aktu%C3%A1ln%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD_v%C4%9Btn%C3%A9

4. Koncové formule („*Blahopřejeme*“, „*Se srdečným pozdravem*“, „*V Písku*“)

9.2 Kontextové zapojení⁷⁷

Slovo může být kontextově zapojeno a kontextově nezapojeno. Pokud je slovo nositelem dané informace, je kontextově zapojeno. Pokud slovo nese informaci novou, je tedy kontextově nezapojeno.

Téma a réma v komunikačním aktu doplněné o vlastní příklady⁷⁸

- Tematizace rématu
- Průběžné téma
- Rozštěp tématu

Nejčastějším jevem bývá *tematizace rématu*. To znamená, že réma z první věty se stane tématem věty další.

Příklad: „*V galské vesnici žil náčelník (R). Ten náčelník (T) měl krásnou, ale také ráznou ženu (R) . Ta (T) mu uměla dát co proto.*“

Dalším z jevů je tzv. *průběžné téma*, které se ve výpovědi stále opakuje. Přidává se pouze nové réma.

Příklad: „*V galské vesnici žil náčelník (R). Ten náčelník (T) měl krásnou, ale také ráznou ženu (R). Náčelník (T) na ni (R) byl právem hrdý.*“

Posledním jevem je *rozštěp tématu*. To znamená, že se téma dělí (štěpí) do více výpovědí.

Příklad: „*V galské vesnici žil náčelník (R). Ten náčelník (T) měl dva urostlé syny (R). Starší(T) byl velký silák(R). Mladší (T) byl mazaný jak liška (R).*“

---

⁷⁷ <https://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/doc/manuals/cz/t-layer/html/ch09s02.html>;
<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3965>

⁷⁸ https://cs.wikipedia.org/wiki/Aktu%C3%A1ln%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD_v%C4%9Bn%C3%A9

10 Deiktické prostředky

Tento výraz je řeckého původu – „deixis“. V překladu znamená ukazovat na něco nebo odkazovat na něco. Jedná se o prostředky, které referují k jiné mimojazykové realitě. Události, ve kterých jsou tyto prostředky použity, ovlivňují a pozměňují jejich význam. Velmi zjednodušeně se dá říct, že se jedná o „ukazování ven z jazyka“, vlastně o vztah mezi textovými výrazy a objekty vnějšího světa, jak zmínil pan F. Čermák.⁷⁹ Pro tento typ vztahu je hojně užíváno zájmen typu: tento, tamten a adverbií, např. tady a teď.

Okolnosti, za kterých byla výpověď pronesena, nazýváme deiktické souřadnice. Jsou jimi místo, čas a mluvčí.⁸⁰ Jsou nejvíce důležitým pojídlem mezi jazykem a kontextem. Slouží k identifikaci výrazů jazyka s vnějšími elementy a situují výpověď. Význam výpovědi se dá definovat pouze za jejich použití.⁸¹

Jelikož deiktické výrazy referují ven z jazyka, znamená to tedy, že použití deiktických prostředků - deixe je exofora.⁸² Tím se liší od anafory, která má také referenční charakter, ale uvnitř jazyka a která je proto endofora.⁸³

Jeden z autorů, jejichž díla jsem použila při psaní této práce, však uvádí anaforu jako typ deixe. Milada Hirschová například zmiňuje, že anafora je podtyp deixe - deixe kontextová, vymezující se vůči deixi situační.

---

⁷⁹ Čermák, František. 1997. Jazyk a jazykověda. Přehled a slovníky. Praha: Pražská imaginace

⁸⁰ Dubois, Jean et al. 1973. Dictionnaire de linguistique. Paris: Librairie Larousse.

⁸¹ Malmkjaer, Kirsten. 2004. The Linguistic Encyclopedia. 2nd edition. London: Routledge.

⁸² Čermák, František. 1997. Jazyk a jazykověda. Přehled a slovníky. Praha: Pražská imaginace

⁸³ Brown, Keith et al. 2006. Encyclopedia of Language & Linguistics. Volume three. 2. vyd. Oxford: Elsevier Ltd.

Mezi deiktické prostředky podle Milady Hirschové patří⁸⁴:

- čisté indexy (my, ty, oni, teď, tu, tam);
- zájmena (tamta, tento, tito);
- demonstrativa;
- adverbia časová (dnes, pozítří);
- adverbia lokální (vedle, před);
- jiná vyjádření času a vidu;
- identifikace ne-účastníků komunikace;
- slovesa;
- slovesné afixy;
- gesta.

10.1 Dělení deixe⁸⁵

Deiktické prostředky členíme podle toho, který typ deixe vyjadřují. Deixi sociální, personální, prostorovou a časovou.

Sociální deixe

- řečová etiketa;
- je podmíněna historickými a kulturními faktory;
- spadají sem oslovovací výrazy (vy, ty);
- identifikační rovina: způsoby označování osob vlastními jmény, osobními zájmeny, jinými výrazy (např. honorifiky), apod.;
- postojově-hodnotící rovina: označení jedné osoby různými výrazy, které závisejí na hodnocení této osoby a na situaci.

Personální deixe

- odlišení účastníků a ne-účastníků komunikace;
- osobní zájmena: 1. osoba – mluvčí, 2. osoba – adresát;
- jednotné číslo (já, ty) značí jednoznačnou a individuální identifikaci;
- množné číslo (my) zahrnuje více možností interpretace;
- zvláštní použití: plural majestatikus, emfatické my, ironie, apod.

---

⁸⁴ Hirschová, Milada. 2006. Pragmatika v češtině. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

⁸⁵ tamtéž

Prostorová deixe

- orientace k mluvčímu, adresátovi, objektu;
- deixe poziční: tady-tam;
- deixe dimenzionální: nahoře-dole, vlevo-vpravo;
- statický (lokalizace) vs. dynamický (směřování) pohled na vztahy;
- předložky: ke, z, do, od, ...;
- substantiva, slovesné předpony;
- slovesa značící pohyb;
- příslovce místa (zde, tady), demonstrativa (tam).

Časová deixe

- okamžik promluvy (teď – tenhle bod, může ale označovat delší časový úsek);
- temporální adverbialní výrazy (odpovídají na otázky typu: Kdy? – časová lokalizace, Kolikrát? – frekvence, Jak dlouho? – míra);
- předložky, koncovky a přípony sloves;
- systém časů;
- syntaktické konstrukce (budu + infinitiv, př. budu vařit);
- čas přítomný: lokalizace promluvy a lokalizace děje jsou stejné;
- čas minulý: lokalizace děje před lokalizací promluvy;
- čas budoucí: lokalizace promluvy před lokalizací děje.

Shifters⁸⁶

Výraz „shifters“ použil jako první Otto Jespersen, ale rozšířen byl až zásluhou Romana Jakobsona, podle kterého se jedná o jednu ze čtyř duplexních struktur v jazyce. Ve frankofonní terminologii se tyto „shifters“ nazývají „embrayeurs“. Dle Jeana Dubois se jedná o slova, která mění svůj význam podle situace, nemají vnitrotextovou referenci a odvolávají se na výpověď.

Výrazy „shifters“ a „embrayeurs“ jsou některými lingvisty považovány za synonyma.

---

⁸⁶ http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Deiktick%C3%A9_prost%C5%99edky; Jakobson, Roman. 1971. Selected writings. Paris: Mouton.

Velmi mne potěšilo nalezení článku v internetové podobě časopisu Slovo a slovesnost, z roku 1995 od pana Františka Daneše (Text a jeho ilustrace), který se v něm zaměřuje na vztah textu a jeho ilustrace. Zde shrnu obsah jeho myšlenek a uvedu pár příkladů z jeho citací, se zvýrazněnými informacemi o vztahu textu a obrazu.

Podle pana Františka Daneše představuje ilustrovaný text jev komplexní, smíšený. Pan Daneš dokonce použil výraz nečistý. Jedná se o kombinaci dvou samostatných umění a výsledek je tedy sémioticky smíšený, nový jev.

„Je ovšem třeba vidět i tu skutečnost, že obraz (v širokém smyslu a vůbec obrazová komunikace) zaujímá v současné společnosti stále významnější postavení, a bylo formulováno zjištění, že ve vizuální kultuře dochází k jakémusi „ikonografickému houstnutí“, a uvádějí se různé okolnosti, které k tomu přispívají (mimo jiné televize a nejrůznější ilustrované materiály ve velkém počtu kopií a s velmi širokým okruhem konzumentů).“

Sémioticky smíšená je ovšem i sama lidská řeč, jelikož se jedná o kombinaci 2 kódů – segmentálního a suprasegmentálního, které pocházejí, každý, z jiné mozkové hemisféry. Nám nyní jde ovšem o jazyk psaný. Pokud tedy text a ilustrace tvoří dohromady jistý celek, avšak sémioticky heterogenní, můžeme si tedy položit otázku „Jaký vztah mezi sebou tyto dva jevy mají?“. Velmi obecně můžeme podle pana Daneše říci, že buďto je obraz na textu závislý anebo je jejich vztah z obou stran se doplňující.

Ilustrace mívají v literatuře většinou úlohu doplňkovou, za příklad tohoto poté udává dílo Babička od Boženy Němcové. Ilustrace jsou tedy sémioticky podřízené textu. Nedůležitost přítomnosti ilustrací odůvodňuje tím, že stejné dílo vyšlo i za doplnění o jiné ilustrace i bez úplného doplnění ilustrací. Opakem tohoto jevu jsou ilustrace, které mají dominantní sémiotickou roli a text je naopak pouze jejich doplněk. Za příklad udává texty J. Seiferta, které doplňují Alšovi obrazy.

„Nejběžnější poměr mezi textem a obrazem je, jak známo, ten, že obraz je podřízen textu; vyskytá se ovšem i poměr obrácený, text jakožto doprovod obrazu.“

Mukařovský (1939)

Dle R. Barthes jsou dvě možná vysvětlení vztahů mezi textem a ilustrací.

1. Ilustrace buďto opakuje informace dané textem
2. Jedna ze složek (text nebo ilustrace) dodává té druhé nějakou novou informaci

F. Daneš se však vyjádřil, že lze přijmout tezi, že je vztah mezi textem a ilustrací vzájemný, i když v principu je obraz textu sémioticky podřízen.

Díky různé míře implicitnosti – vlastnosti, kdy každý čtenář pojme z textu více, než bylo slovně vyjádřeno, nemá text nikdy jednoznačnou interpretaci. Každý čtenář si totiž pod obsahem slov představí něco jiného, domýšlí si, funguje jeho představivost a nachází se zde také prostor pro jeho znalosti, které se stále vyvíjí (nebo i degradují) a proto se čtenářům vjem může s časem i měnit. Z toho plyne, že neexistuje jediná správná interpretace textu.

*Nulová interpretace – neschopnost čtenáře porozumět textu či ilustraci.

Ilustrace prezentují autorovo interpretaci a tím buďto omezují čtenářovu volnost při tvorbě vlastní interpretace anebo ji napomáhají tak, že vedou čtenářovu představivost. Přínosem jsou hlavně ty ilustrace, které přinášejí relevantní informace, které čtenář není schopen sám vymyslet. Ilustrace přinášejí čtenářům estetický požitek a obohacení. Někdy se ovšem může stát, že po četbě doplněné o ilustrace, která následuje po četbě téhož díla – bez ilustrací, že je čtenář zklamán.

„Autor nemůže zobrazit celý text, musí tedy, jak už jsem uvedl, vybírat, volit jednotlivé události apod. – může ovšem ilustrovat celkový smysl díla. Motivace této volby je jistě několikerá: co se ilustrátorovi jeví jako významné, důležité, klíčové; co láká (nebo naopak odrazuje nebo neumožňuje) obrazem podat. Nejblíže k čistě obsahové ilustraci mají ilustrace zobrazující nějakou zcela určitou konkrétní dějovou událost v textu verbálně vyjádřenou jednou výpovědí, přičemž tato výpověď bývá (či spíše bývala) pod obrázkem zopakována.“

Františku Danešovi bych dále chtěla věnovat pár vět. Nejen proto, že se stejně jako já, narodil v jihočeském Písku, ale také proto, že svými díly přispěl k rozvoji české jazykovědy. Akademií věd ceněn zlatou medailí Josefa Dobrovského a poté prezidentem České republiky oceněn medailí Za zásluhy. Bohužel již od letošního jara není mezi námi, ale jeho tvorba bude lingvistům ještě dlouho sloužit.⁸⁷

11 Synergie mezi textem a obrazem

Výraz synergie znamená spolupráci nebo také společné působení. Synergie textové a obrazové složky je pro komiks typická a velmi zásadní. Jedna složka se bez druhé neobejde.

V komiksu Astérix jsem se setkala nejen s tím, že obě složky mají stejnou důležitost, tím chci říct, že v textu bylo obsaženo to, co vystihovala i ilustrace, ale také s případy, kdy veškeré informace poskytovala pouze ilustrace, text v nich vůbec nebyl obsažen. Nebo také s ilustrací nesoucí hlavní informaci, doplněnou o krátký text, který upřesnil např. časové období události (př. 2 hodiny poté...). Je nutné poznamenat, že se samotným textem bez ilustrace jsem se v těchto vybraných komiksových albech nesešla. V jiném albu jsem však takový případ našla. Jednalo se o text, který byl napsaný, namísto toho jako obyčejný text, na svitku pergamenu.

Lze tedy říci, že pro komiksová alba a komiksovou tvorbu vůbec je obrazová složka nezbytná a těší se tedy zásadnímu postavení. Obrazová ilustrace se nachází ve všech případech.

Nyní Vám popíši příklad znázorněné ilustrace bez textu. Jedná se o 9 jednotlivých obrázků. Příběh se odehrává na neznámém území, kam Astérix a Obélix dorazí na své lodi po bouřlivé a neklidné noci na moři. Potkají obyvatele této cizí země, kterému ovšem díky rozlišným jazykům nerozumí. Rozhodnout se předvést mu, jací doopravdy jsou. Tato ilustrace je bez textových informací. Každý čtenář tak může znázorňované vlastnosti uchopit po svém. Myslím si ale, že z ilustrací je docela jasné, co jimi chtěl autor naznačit.

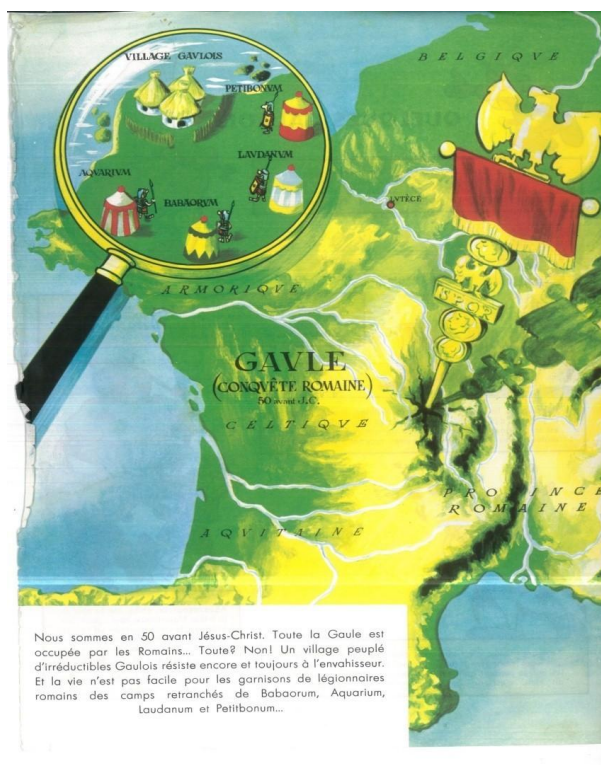
⁸⁷ [https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Dane%C5%A1_\(jazykov%C4%9Bdec\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Dane%C5%A1_(jazykov%C4%9Bdec))

Nyní bych Vám ráda představila poslední z částí mé diplomové práce, a to část praktickou. V této části se zaměřím na konkrétní příklady různých jevů nalezených přímo v komiksových albech Astérix. Představím Vám první stranu, typickou pro každé album Astérix, významy interpunkčních znamének, ilustrace bez textu, příklady toho jak se v tomto typu literatury znázorňují emoce a nálady, rozdělím typy vztahů mezi textem a ilustrací a také představím analýzu nalezených anafor.

12 Rozbor vybraných příkladů z komiksových alb

V rozboru samotných komiksových alb začnu tím, že představím to, jak komiks po jeho otevření vypadá.

V každém komiksovém albu Astérix narazíte ihned po představení jeho hlavních hrdinů na stránku s mapou a uvedením, kdy a kde se děj příběhu odehrává. Tato stránka je ve všech albech identická. Vypadá následovně:

Obrázek 35

V levém dolním rohu této stránky se nachází slovní popis úvodní situace.

13 Autorský plurál

Dále Vám představím dva příklady autorského plurálu, který se v komiksu vyskytuje v případě, kdy chce autor vtáhnout čtenáře do děje. Vyhýbá se tak opakovanému použití slova „já“.

Nous sommes en 50 avant Jésus-Christ. Toute la Gaule est occupée par les Romains... Toute? Non! Un village peuplé d'irréductibles Gaulois résiste encore et toujours à l'envahisseur. Et la vie n'est pas facile pour les garnisons de légionnaires romains des camps retranchés de Babaorum, Aquarium, Laudanum et Petitbonum...

Obrázek 36

„Nous sommes en 50 avant Jésus-Christ. Toute la Gaule est occupée par les Romains... Toute? Non! Un village peuplé d'irréductibles Gaulois résiste encore et toujours à l' envahisseur. Et la vie n est pas facile pour les garnisons de légionnaires romains des camps retranchés de Babaorum, Aquarium, Laudanum et Petitbonum...“

1. Nous sommes

- Autorský plurál nebo také plurál skromnosti;
- Mluvčí + adresáti, tzn. čtenáři;
- Množné číslo zahrnuje více možností interpretace (individuální).

Obrázek 37

„...*et rendons-nous* dans un petit village gaulois inondé de soleil.“

1. Rendons-nous

- Autorský plurál nebo také plurál skromnosti
- Mluvčí + adresáti, tzn. čtenáři
- Množné číslo zahrnuje více možností interpretace (individuální)

14 Interpunkční znaménka – otazník a vykřičník

Tato interpunkční znaménka, která jsou v bublinách samotná, bez dalšího doplnění textem, ale vystihnou přesně to, co jimi chtěl autor říci. V komiksu Astérix, se objevují velmi často.

Význam těchto interpunkčních znamének je velmi rozmanitý, mohou značit:

- Nejasnost
- Pochyby
- Zamyšlení se
- Překvapení

V albu *Astérix aux Jeux Olympiques* můžeme nalézt 48 takovýchto případů. V albu *La Grande Traversée* jsem jich objevila 38.

Dále uvádím vybrané příklady z prvního zmíněného alba.

Příklady:

Obrázek 38

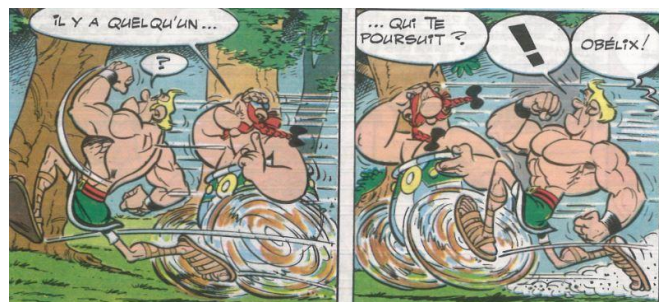

Obrázek 39

Obrázek 40

Obrázek 41

Obrázek 42

Obrázek 43

Obrázek 44

Obrázek 45

Obrázek 46

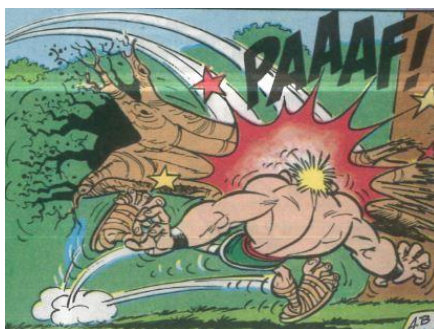
15 Znázornění úderu, rány, nárazu, pádu, atd.

V komiksu Astérix nalezneme spoustu slovních i ilustračních vyjádření různých úderů, ran, pádů, atd. Děje se tak i proto, že v příbězích často dochází k potyčkám mezi Galy a Římany a žádné album se neobejde bez nějaké takové rozepře.

Proto, Vám na následujících příkladech představím, jak jsou takovéto události znázorněny. Většinou za použití bublin s ostnatými cípy různých barev a za přidání textových výrazů zakončených interpunkčním znaménkem - vykřičníkem: TCHAC!, CRAC!, BRAOUM!, SCHLONK! Mezi nimi ovšem převládá výraz PAF! (PAAAF!, PAFFFF!).

Pokud se jedná o znázornění zvuku vydávaného bubny, setkáme se s výrazy BONG!BONG! anebo BUM!BUM!. V případě, že se jedná o zpěv, setkáme se s klasickým LALALA. V případě bubnování jsou graficky znázorněné pohyby rukou bubeníka dopadající na buben. Zpěv doplňují noty. Hudba vydávaná například trubkou nebo jiným dechovým nástrojem znázorňuje výraz TARATATA, tleskot rukou poté CLAP CLAP!.

Obrázek 47

Obrázek 48

Obrázek 49

Obrázek 50

Obrázek 51

Obrázek 52

Obrázek 53

Obrázek 54

16 Vyjádření emocí a nálad skrze text a ilustraci

Emoce a nálady – jak lidské, tak zvířecí (Idéfix) jsou v komiksu znázorněné jak za pomoci textu, tak za pomoci ilustrace. Takový text, který vyjadřuje nějakou emoci či náladu, se liší od klasického textu, který byl použit v textech dříve. V takových případech bývá použité tučné písmo, velká písmena (v případě komiksů Astérix toto neplatí, v albech se totiž objevují pouze velká písmena), nadmíra interpunkčních znamének jako je vykřičník a otazník. Frekventované jsou s cílem většího důrazu dva až tři vykřičníky po sobě nebo také kombinace otazníku a vykřičníku. Příklad: **?!**

Ilustrací prezentuje emoce a nálady za pomoci výrazů v tvářích účastníků, barvy obličejů, gesty rukou a nohou i okolní situací.

V albech nalezneme také panely, ve kterých textovou složku prezentují pouze interpunkční znaménka. V komiksu Astérix se jedná hlavně o dvě interpunkční znaménka – otazník a vykřičník.

Příklady:

Obrázek 55

Textový projev:

Interpunkční znaménka – 3 vykřičníky, tučné písmo

Ilustrační projev:

Překvapený/udivený výraz. Reakce na situaci, kdy i sám velitel uzná, že Galové jsou silnější a začne místo příprav na boj zametat.

Obrázek 56

Textový projev:

Interpunkční znamínko – 1 vykřičník, tučné písmo

Toto je zvláštní případ, jelikož přímo do textové části zasahuje další ilustrace

Ilustrační projev:

Překvapený/vydešený výraz. Velitele k oknu přilákal hluk z ulice a při pohledu z okna zjistil, že jeho autory jsou právě přicházející Galové.

Nyní Vám představím některé další případy znázorněných emocí a nálad, které jsem našla v albu Astérix aux Jeux Olympiques. Snažila jsem se o nalezení jejich různých druhů – hněv, smutek, strach, radost, atd. Každý z nich popíšu tak, jak jsem již začala v předchozích případech.

Obrázek 57

Textový projev:

Celý text psaný tučně, interpunkční znamínka – kombinace otazníku a vykřičníku.

Ilustrační projev:

Zuřivý výraz ve tváři, našponované copy, otevřená pusa.

Abraracourcix, křičí na Obélix, který nevhodně odpověděl na otázku.

Oproti tomu postava Obélix je není doplněna o

žádný text, pouze z ilustrace můžeme vidět jeho reakci – úlek, projevený výrazem ve tváři a přikrčenýma rukama u těla.

Obrázek 58

Obrázek 59

Textový projev:

Celý text psaný tučně, interpunkční znamínka – kombinace otazníku a vykřičníku.

Dokonce důraz – 3 interpunkční znaménka !?!

Opakující se věta v následujícím panelu.

Ilustrační projev:

Velitelův hněvivý výraz, barva obličeje - rudá

Šampionův smutný, skleslý výraz, shrbená záda, ruce svěšené až na zem.

Obrázek 60

Textový projev:

Celý text psaný tučně

Ilustrační projev:

Velitelův šokovaný výraz, málem vypadl z vany – šplíchající voda kolem něj.

Obrázek 61

Textový projev:

Celý text psaný tučně.

Ilustrační projev:

Projevy radosti - oslava – Galové kolem stolu s jídlem, v rukou číše s vínem, přit'ukávající si na skvělé zjištění. Oslavují to, že jsou oficiálně také Římané a že i oni se tak mohou zúčastnit Olympijských her.

Obrázek 62

Textový projev:

Klasický text, nelze z něj poznat emoční zabarvení.

Ilustrační projev:

Výraz strachu, spjaté ruce značící prosbu, kapky potu kapající z čela

Obrázek 63

Textový projev:

Panoramix se podivuje nad mdlou – žádnou reakcí Galů, poté co jim řekl, že se již blíží k cíli své cesty.

Ilustrační projev:

Panoramixův výraz je pochybný, přemýšlí, proč se nikdo neraduje.

Výraz Galů je znužený, veslují již dlouhou dobu.

Obrázek 64

Textový projev:

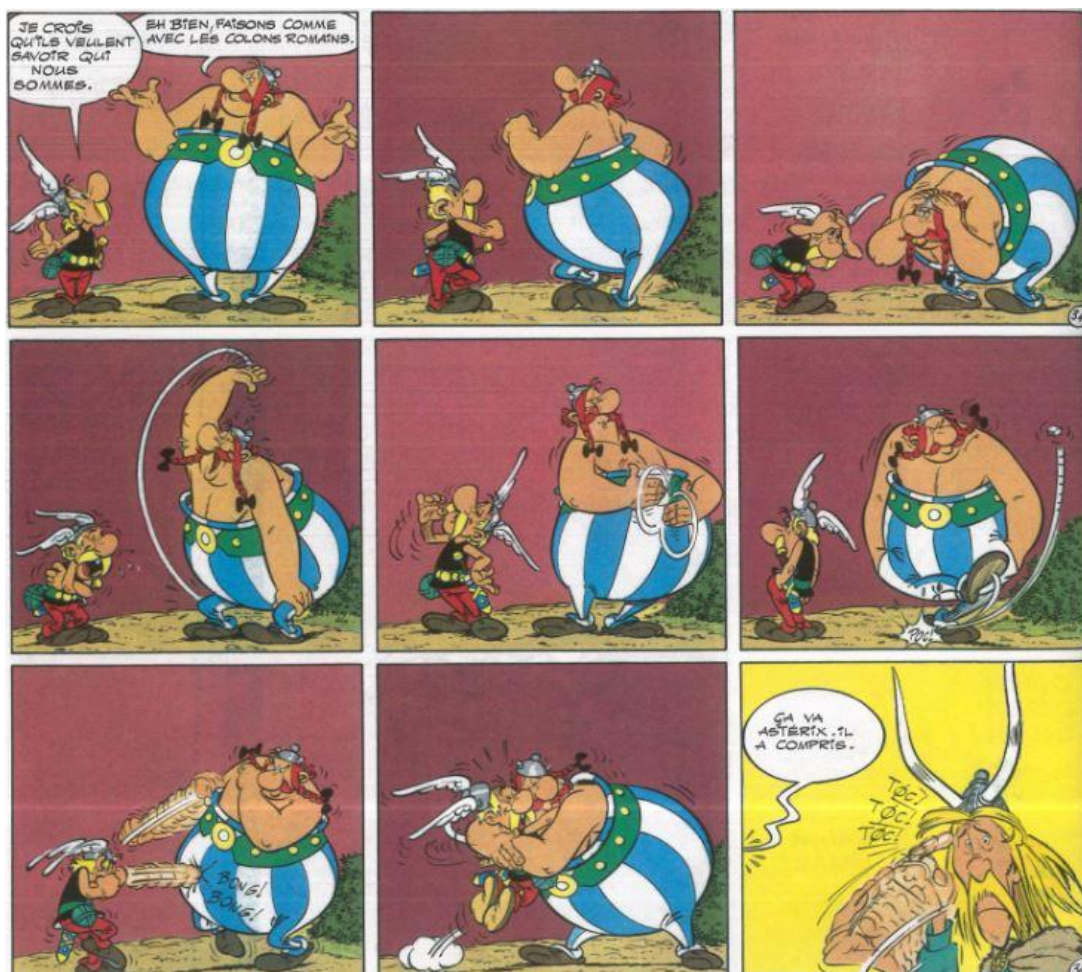
„Grrraaoor“ – vrčení, tučné písmo

Ilustrační projev:

Idéfixův zuřivý výraz, vyceněné zuby, naježené chlupy. V kontrastu se spícím Obélixem.

Pouze pro zpestření přidávám příklady ilustrací bez textu znázorňující charakterly Astérix a Obélixem.

Obrázek 65

1. Ilustrace s textem
2. Ilustrace - Astérix a Obélix jsou odvážní.
3. Ilustrace - Ale bojí se, že jim nebe spadne na hlavu.
4. Ilustrace - Rádi se baví a mají smysl pro humor.
5. Ilustrace - Také si rádi dají něco k snědku a k pití.
6. Ilustrace - Když jim něco není po chuti, umějí se pěkně naštvat.
7. Ilustrace - Nebojí se do něčeho praštit nebo se pořádně porvat.
8. Ilustrace - Jsou velkými přáteli a nedají na sebe dopustit.
9. Ilustrace s textem

Nyní Vám představím mnou nalezené příklady vztahů mezi textem a ilustrací, pro jejichž rozdělení jsem si vybrala vzor paní PhDr. Anny Zelenkové Mikuš'ákové, PhD.

17 Ilustrace a text v komiksu

Ilustrace a text jsou dvě stěžejní složky komiksu. Můžeme se ovšem setkat s takovými komiksy, které disponují textovou složkou. Jedná se o komiksy výhradně ilustrované, někdy s velmi nevýraznou textovou složkou, jako jsou například citoslovce Achhh, nebo vrrr, atd. Několik ilustrací bez doplnění o text jsem našla i v komiksech Astérix. Jindy se setkáme s komiksy, ve kterých odlišíme různé vztahy mezi ilustracemi a textem. V případě kohezního vztahu je ilustrace propojená s textem, kdežto jev, kdy ilustrace slouží pouze, jako doplněk k textu ke kohezi nepřispívá.

Nyní rozdělím vztahy mezi ilustrací a textem podle paní PhDr. Anny Zelenkové Mikušřákové, PhD., která tyto vztahy rozlišuje na několik typů – intenzifikaci, modifikaci, paralelnost a divergenci. Na ty se nyní společně podíváme.⁸⁸

1. Intenzifikace

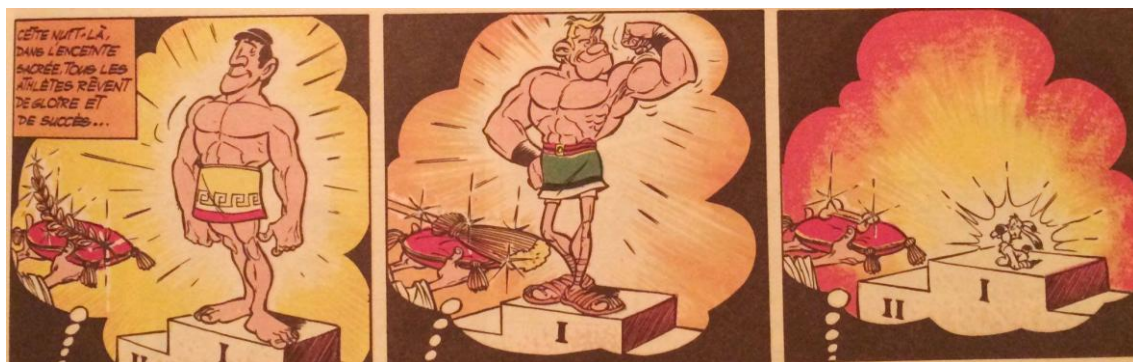
Vztah mezi ilustrací a textem, kde text má funkci „obohacující“ – ilustraci nijak nenarušuje, pouze k ní přispěje dalším rozšířením či zdůrazněním.

Př. *Cette nuit la, dans l'enceinte sacrée, tous les athlètes rêvent de gloire et de succès.*

Popisek v levém horním rohu zdůrazňuje již to, co vidíme na ilustracích. Sny účastníků o výhře.

---

⁸⁸ MIKUŠŤÁKOVÁ, Anna. Comics jako intersémiotický žánr.

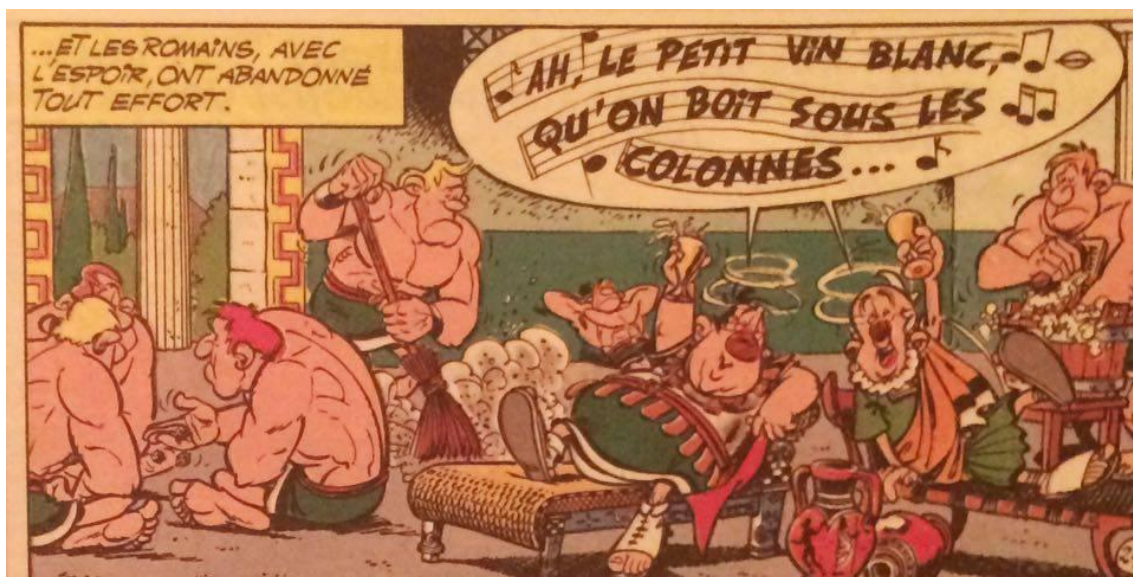
Obrázek 66

2. Modifikace

Vztah mezi ilustrací a textem je kontrastní. Takzvaně nesouhlasí vyjádření ilustrace se smyslem textu. Toto vede například ke zvýšení komičnosti či vyjádření ironie.

Př. *... et les romains, avec l'espoir, ont abandonné tout effort.*

Ilustrací znázornění účastníci olympijských her, zcela bez vůle, oproti tomu jejich pánové ve velmi dobré náladě.

Obrázek 67

3. Paralelnost

Vztah mezi ilustrací a textem, kde obě dvě tyto složky jsou identické, vyjadřují stejnou věc, mají stejný význam.

Př.

Obrázek 68

V tomto případě vyjadřuje jak text, tak ilustrace stejnou věc. „*Je vais regarder par la fente la...*“ - „podívám se támhle tou dírou“.

Z textu je jasně znát co se chystá udělat. Z ilustrace poté jasně vidíme, že doopravdy jde k díře v plotu, aby se podíval.

4. Divergence

Vztah mezi ilustrací a textem neexistuje, není zde žádné sémiotické provázání. Jelikož by takovéto jevy působily chaoticky, nelogicky a rušivě, nejsou hojného výskytu. Žádné takové případy jsem v komiksech Astérix nenalezla.

V další části této pasáže věnované vztahům mezi ilustracemi a texty bych ráda představila mnou nalezené případy v komiksovém díle Astérix aux Jeux Olympiques.

17.1 Ilustrace bez textu

Obrázek 69

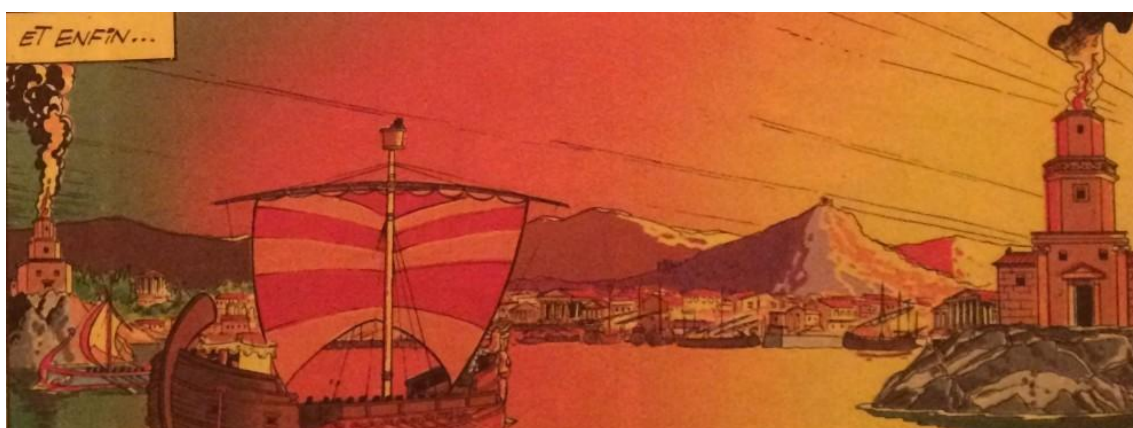
Ilustrace je zcela bez textu, římský šampion hledící do dále na hozený oštěp je pro čtenáře zcela srozumitelný úkaz. Ilustrace č.12 je doplněna pouhým slovním PAAAF – citoslovcem, které bych považovala za již zmíněnou intenzifikaci významu. Šampiona sráží kmen strom, což je znázorněno grafickými symboly – hvězdičkami, a pro čtenáře je tím již jasně známý význam.

Obrázek 70

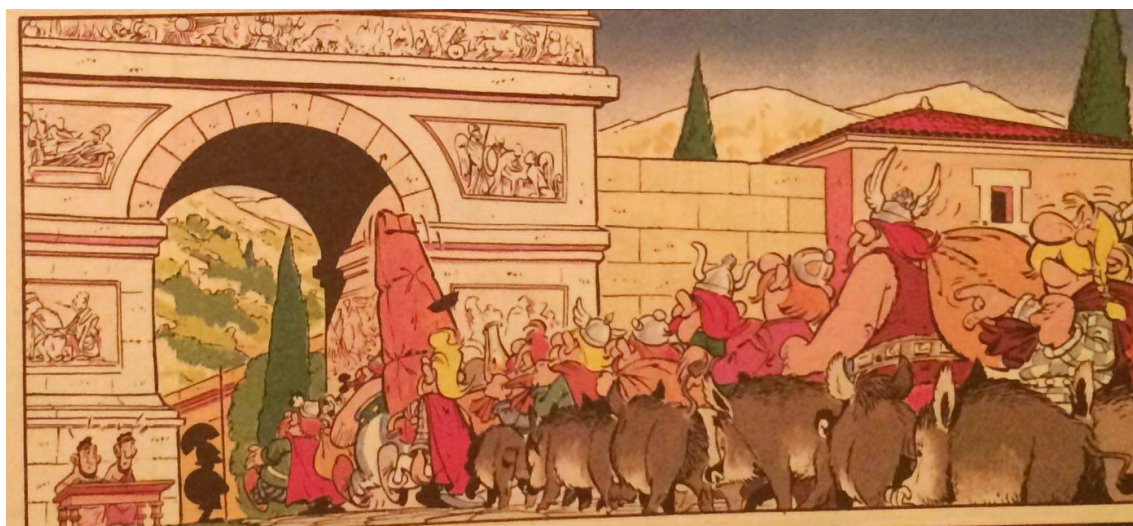
Ilustrace znázorňuje scénu, kde se Abraracourcix nechává donést ve vaně na setkání se zástupcem Římanů, který je z toho v šoku, což je dále umocněno interpunkčními znaménky – třemi vykřičníky. Opět zde sledávám intenzifikaci významu.

Obrázek 71

Ilustrace je popsána krátkým textem v levém horním rohu (recitativ) – *et enfin...* – *a nakonec...* Z pouhé ilustrace můžeme spatřit Athény a za nimi pohoří Olymp. Situaci není třeba blíže popisovat. Čtenáři vědí, že Galové míří do Řecka. Dále však je potřeba hlubších geografických a dalších znalostí pro určení správné destinace. Čtenář, který neví, jak vypadají Athény, co je pro ně typické a jaké jsou jeho nejdůležitější kulturní památky, může mít díky absenci textu potíže s porozuměním obsahu.

Obrázek 72

Tato ilustrace je zcela bez textu. Znárodnuje příchod Galů do Athén a údiv Řeků nad tím co vidí. V běžném literárním díle by tato situace musela být obsáhle popsána, např. *“Před branou do Athén se vytvořila fronta čekajících Galů, každý měl na zádech pytel a po jejich bocích stáli divočíci, jakožto zásoba dobrého jídla na celou dobu jejich pobytu. Dva Řekové zapisující příchozí návštěvu u velkého stolu v jedné noze brány nevěří vlastním očím....”*.

V další části se budu věnovat typologii vybraných nalezených a zpracovaných anafor, které doplním o příklady a zmíním také příklad nalezené katafory, jejíž výskyt je oproti anaforám téměř nulový.

18 Seznam vybraných nalezených a zpracovaných anafor

1. Anafora pronominální

Anafora pronominální může být v textu zastoupena těmito zájmeny⁸⁹:

a) Personnels

- *je, te, il, elle, nous, vous, ils, elles*;
- *me, te, lui, nous, vous, leur* – v případě předmětu přímého ;
- *me, te, le, la, nous, vous, les* – v případě předmětu nepřímého.

b) Possessifs

- adjectifs possessifs : *mon, ma, mes, ton, ta, tes, son, sa, ses, notre, nos, votre, vos, leur, leurs* ;
- pronoms possessifs : *le mien, la mienne, les miens, les miennes, le tien, la tienne, les tiens, les tiennes, le sien, la sienne, les siens, les siennes, le nôtre, la nôtre, les nôtres, le vôtre, la vôtre, les vôtres, le leur, la leur, les leurs*.

c) Démonstratifs

- adjectifs démonstratifs : *ce, cet, cette, ces* ;
- pronoms démonstratifs : *ce, ceci, cela, ça, celui, celle, ceux, celles, (-ci, -là)*.

d) Indéfinis

- *tous, certains, plusieurs, chacun, l'un, l'autre, personne, etc.*

e) Interrogatifs

- adjectifs interrogatifs : *quel, quelle, quelles* ;
- pronoms interrogatifs : *qui, que*.

f) Exclamatifs

- adjectifs exclamatifs : *quel* ;
- pronoms exclamatifs : *qui, que, laquelle, lequel, lesquels, lesquelles*.

g) Relatifs

- pronoms relatifs (simples – composés) ;
- simples : *qui, que, dont, de qui, à qui* ;

---

⁸⁹ GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. Le bon usage: grammaire française : Grevisse langue française. 14e éd. Bruxelles: Duculot, c2008, 1600 s. ISBN 978-2-8011-1404-9.

- composés : lequel, duquel, auquel, laquelle, à laquelle, de laquelle, lesquels, desquels, auxquels, lesquelles, desquelles, auxquelles.

Anafora pronominalní se dále dělí na následující podkapitoly.

h) Absolutní

- s úplným zastoupením;
- zájmeno zastupuje celou jmennou skupinu.

Příklady:

Vous ne pouvez pas vous participer aux jeux olympiques! Ils sont réservés aux Grecs!

C'est moi qui représenterai le village aux jeux olympiques. - Bah! Autant envoyer Idéfix. Il est plus fort que toi.

Astérix a reçu une nouvelle livraison de la potion magique. Il saute de joie sur le bord du Nil.

Obélix et son apprenti Idéfix livrent leurs menhirs.

De la soupe?! C'est tout ce que tu trouves à dire Obélix?!.

O, Cornedurus ! Comme j'ai eu raison de t'envoyer à Rome pour les éliminatoires ! Tu as été sélectionné avec les meilleurs athlètes de tout le monde romain!

Nous sommes romains! Vive nous, les romains!

Voilà. On se bat contre les gens, on les massacre, on les envahit, on les occupe, et après, sans raison, ils se retournent contre vous!

Et la veille du départ, les athlètes font leurs bagages.

Mes deux porteurs ont mangé hier de tes poissons et aujourd'hui ils se tordent de douleur, à moitié empoisonnés! Et c'est moi qui dois faire leur travail!

Oh toi de toutes façons, tu n'as jamais pu sentir mon poisson!

Astérix tire sa force surhumaine de la potion magique du druide Panoramix.

Obélix est prêt à tout abandonner pour suivre Astérix dans une nouvelle aventure. Il est accompagné par Idéfix.

Panoramix, le druide vénérable du village, cueille le gui et prépare des potions magiques. Sa plus grande réussite est la potion qui donne une force surhumaine au consommateur.

Assurancetourix, c'est le barde. Les opinions sur son talent sont partagées.

„Abraracourcix, enfin, est le chef de la tribu. Majestueux, courageux, ombrageux, le vieux guerrier est respecté par ses hommes, craint par ses ennemis.

i) Částečná

- s částečným zastoupením;
- zájmeno zastupuje pouze část jmenné skupiny.

Příklady:

Il tire un autre sanglier. Même s'il en a déjà mangé plusieurs.

Dans le village gaulois, il y a deux magasins. Dans l'un on vend des poissons, dans l'autre on vend du maïs. Le premier n'est pas trop sympa mais le deuxième dispose d'une atmosphère amicale.

2. Anafora nominální

j) Vlastní - převzetí podstatného jména se změnou v determinantu.

Příklady:

Il a fait envoyer une vraie fourrure d'un ours de Gaule à Cléopâtre. Elle pourrait mettre cette fourrure pour l'occasion de la célébration de son anniversaire.

„C'est *une omelette* qu'il faut faire avec les champignons. Un vrai gourmet les mange *en omelette*.“

J'étais en train de cueillir *des champignons* du côté d' Aquarium. Hm... C'est étrange ça Ageconix... Qu'allons-nous faire ? De la soupe. Avec *les champignons* il faut faire de la soupe. C'est bon.

Nous sommes romains! Vive *nous, les romains!*“ - „Ils sont fous ces romains!“

k) **Nevlastní** - převzetí s lexikálními změnami.

Příklady:

C'est quoi juste *les jeux olympiques*? – *Les jeux du stade, les jeux sacrés, placés sous l'égide de Zeus*.

Un village peuplé d'irréductibles Gaulois résiste encore et toujours à l'*envahisseur*. Et la vie n'est pas facile pour *les garnisons de légionnaires romains* des camps retranchés de Babaorum, Aquarium, Laudanum et Petitbonum...

Nous sommes en 50 avant Jésus-Christ. Toute la Gaule est occupée par *les Romains*...Toute? Non! Un village peuplé d'irréductibles Gaulois résiste encore et toujours à l'*envahisseur*.

Panoramix pense qu'il est connu dans tout la Gaule grâce à sa potion magique. Mais *ce druide* est connu en Égypte aussi.

Panoramix utilise souvent *les dictionnaires*. Ces ouvrages lui conviennent pendant la communication avec les étrangers.

Ben c'est normale, O *Tullius Mordicus*, mon *centurion*. Je suis le meilleur.

Astérix, le héros de ces aventures, petit guerrier à l'esprit malin, à l'intelligence vive.

Obélix est l'inséparable ami d'Astérix. Livreur de menhirs de son état, grand amateur de sangliers et de belles bagarres

Idéfix, le seul chien écologiste connu, qui hurle de désespoir quand on abat un arbre.

Panoramix, le druide vénérable du village, cueille le gui et prépare des potions magiques.

Assurancetourix, c'est le barde. Les opinions sur son talent sont partagées: lui, il trouve qu'il est génial, tous les autres pensent qu'il est innommable. Mais quand il ne dit rien, c'est un gai compagnon, fort apprécié...

Abraracourcix, enfin, est le chef de la tribu. Majestueux, courageux, ombrageux, le vieux guerrier.

3. Anafora konceptuální

- kondenzuje a shrnuje obsah věty, odstavce nebo části textu.

Příklady:

Pendant la nuit, Obélix a par erreur battu le barde Assurancetourix. Tout le village rigole de cet accident.

Les romains ont l'air de très bonne humeur! Hm... C'est étrange ça Ageconix...

J'attendais un arrivage mais les chars à boeufs qui apportent le poisson de Lutèce font la grève.

4. Anafora asociční

- je založena na základě vybavení si nebo přirovnání.

Příklady:

Tout le village se souvient de l'hiver de l'année passée. La neige, le soleil, le silence.

5. Člen určitý a ukazovací determinant

- umožňuje na předmět uvést nový úhel pohledu.

Příklady:

Le balai, c'est trop bon pour moi. – Allons sois gentil, lâche ce balai!

Dans la forêt, il a croisé un sanglier qui l' a attaqué. Ces sabots lui ont blessé la main.

Nous sommes romains! Vive nous, les romains!“ - „Ils sont fous ces romains!“

6. Anafora adverbialní

- opakování za pomoci anafory s účastí adverbia.

Příklady:

Je vous conseille de visiter la Gaule. Là vous verrez beaucoup de choses intéressantes.

Et tes adversaires aux jeux ne l'auront pas cette potion! Tiens ? Je n'y avais pas pensé...

7. Anafora verbální

- uplatňuje se se slovesem dělat – faire.

Příklady:

Obélix mange plus vite que les autres ne faisaient à son âge.

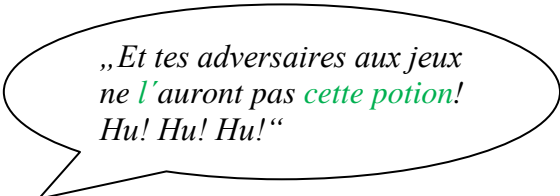
8. Anafora adjektivální

- uplatňuje se za použití adjektiva tel.

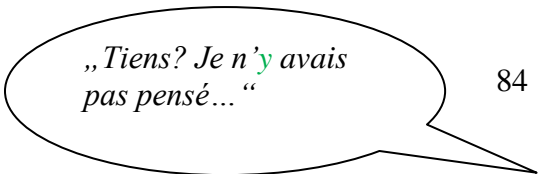
Příklady:

Julius César a décidé d'emprisonner les gaulois. Tel n'est pas mon opinion.

Příklad katafory nalezené v textu.

*„Et tes adversaires aux jeux ne l'auront pas cette potion!
Hu! Hu! Hu!“*

„Tiens? Je n'y avais pas pensé...“

Zájmeno *le* (l') předchází jmennou skupinu (*cette potion*), jedná se tudíž o kataforu.

Typy anafor s nejčastějším výskytem v analyzovaných albech jsou anafora nominální vlastní a anafora pronominální absolutní. V drtivé většině všech rozhovorů jsem našla právě tyto typy anafor. Jelikož je ve vybraných analyzovaných komiksových albech zastoupena valná většina postav mužského pohlaví, také nejvíce nalezených mužských zájmen je v mužském rodě. Nejvíce vykytované zájmeno, je osobní zájmeno v mužském rodě, 1. osobě jednotného čísla – *il*. Poté je velmi hojná jeho varianta v množném čísle – *ils*. Častý výskyt můžeme sledovat také u některých zájmen přivlastňovacích – *mon, ton, mes, tes, ses, leur*.

V případě anafory nominální a jejích dvou podtypů, vlastní a nevlastní, došlo také k hojnému výskytu obou zmiňovaných. Anafora nominální vlastní, např. *la Gaule – Toute la Gaule, le petit village gaulois – le village gaulois*, i anafora nominální nevlastní, např. *Panoramix – le druid vénérable, Abraracourcix – le chef du village*, je k nalezení téměř na každé stránce alba.

V albech je možné zaznamenat také velké zastoupení vlastních jmen, ať už se jedná o názvy vesnic nebo postav. Příklad: *Aquarium, Babaorum, Galie, Řím, Idéfix, Abraracourcix, ...*

Typy vlastních jmen

- **Antroponyma**
  - vlastní jména osob;
  - *Astérix, Obélix, Idéfix, Abraracourcix, Panoramix*, atd..
- **Toponyma**
  - vlastní jména zeměpisná;

- la Gaule, Lutece, Babaorum, la Rome, atd..

Zřídka jsem zaznamenala výskyt anafory konceptuální a ještě méně anaforu asociální. Anaforu adjektivální, s výskytem adjektiva *tel*, jsem nezaznamenala vůbec.

Vztah jazyka a mimojazykové reality, ilustrací, jsem popsala a rozřadila podle typů deixe (prostorová, časová, osobní, sociální). Na analýze těchto vztahů se dá doslova „vyřádit“, jelikož jsou často dosti subjektivně uchopitelné. V tomto případě hodně záleží na znalostech, zkušenostech, všímavosti ale i představivosti čtenáře, který vnímá jak text, tak obraz v komiksu. Může se stát, že nepozornému čtenáři uteče spousta drobných detailů, které tvoří celkovou informaci. Takto se čtenář sám může ochudit o zážitek ze čtení komiksu.

Na začátku příběhu i několikrát v jeho průběhu se v levém horním rohu obrázku objevuje informace od vypravěče děje. Vypravěč často používá obraty typu „*A nyní se podíváme na..., Ocitáme se na opačné straně Galie.....*“. Jedná se o autorský plurál (také plurál skromnosti), kdy se autor snaží o větší zapojení čtenářů do děje, aby tak nabyli dojmu, že jsou součástí příběhu.

Na závěr své diplomové práce bych Vám ráda představila svou další analýzu – nalezené deixe a anafory v komiksovém albu *Astérix aux Jeux olympiques* a *La Grande Traversée*.

19 Analýza příkladů nalezených deixí a dalších anafor

Obrázek 73

Deixe – Na stromě – tam! Rukou ukazuje na strom.

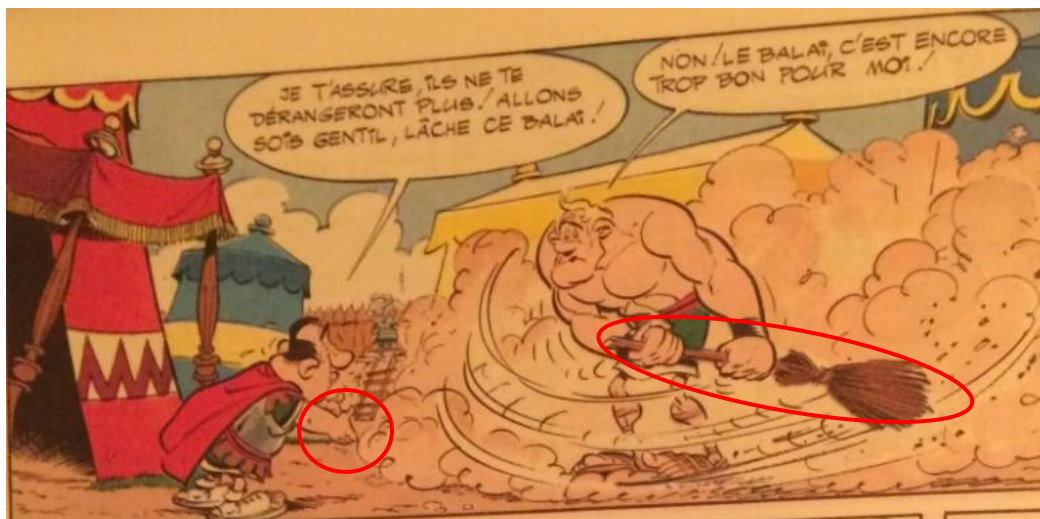

Obrázek 74

Deixe – co jsi mu TO udělal? Cornedurus sedí na zemi po Obelixově ráně.

Anafora – *Il ne nous dérangeait pas, ce romain. ... Il m'a jeté un bout de bois... je lui en ai jeté un autre....*

Obrázek 75

Deixe – To koště. Rukou ukazuje na koště.

Anafora – *Le balai, c'est encore trop bon pour moi.*

Obrázek 76

Anafora – *Les jeux olympiques - les jeux de stade, les jeux sacrés.....*

Obrázek 77

Tento panel navazuje na ten předchozí:

Ces jeux constituent une trêve sacrée.....

Obrázek 78

Anafora - Jeux olympiques – ils; Grecs – citoyens hellènes libres

Obrázek 79

Anafora – *Je n'y avais pas pensé* -> odkazuje k celému tomu, co řekl Tullius Mordicus v předchozím panelu. Viz výše.

Obrázek 80

Anafora - *On se bat contre les gens, on les massacre, on les envahit, on les occupe .....
et ils se retournent contre vous!*

Obrázek 81

Anafora - *Et, la veille du départ, les athlètes font leurs bagages.*

Obrázek 82

Deixe – *Ca, c'est étrange !* – odkazuje k ilustrované situaci, že už tam není žádný muž.

Anafora - ...*que cette histoire manque d'hommes....* *Que ces braillards reviennent.*

Obrázek 83

Deixe - „...než se ti ůrvanci vrátí..“.
Ukazuje rukou na odcházející muže.

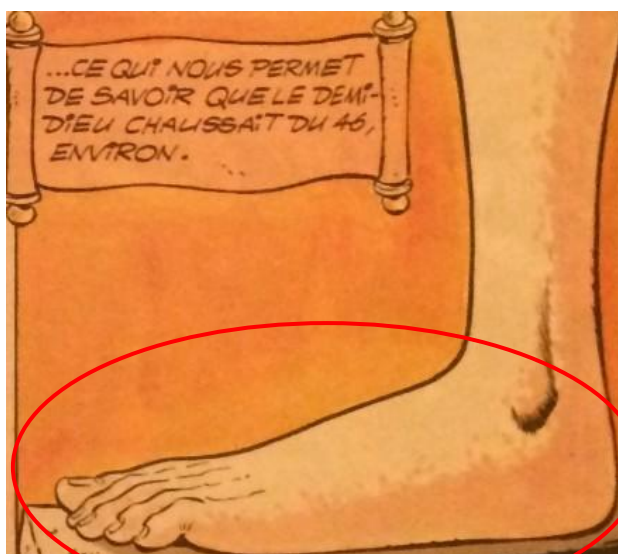

Obrázek 84

Anafora – *T'as vu leur profil? ... Tu vas les vexer!*

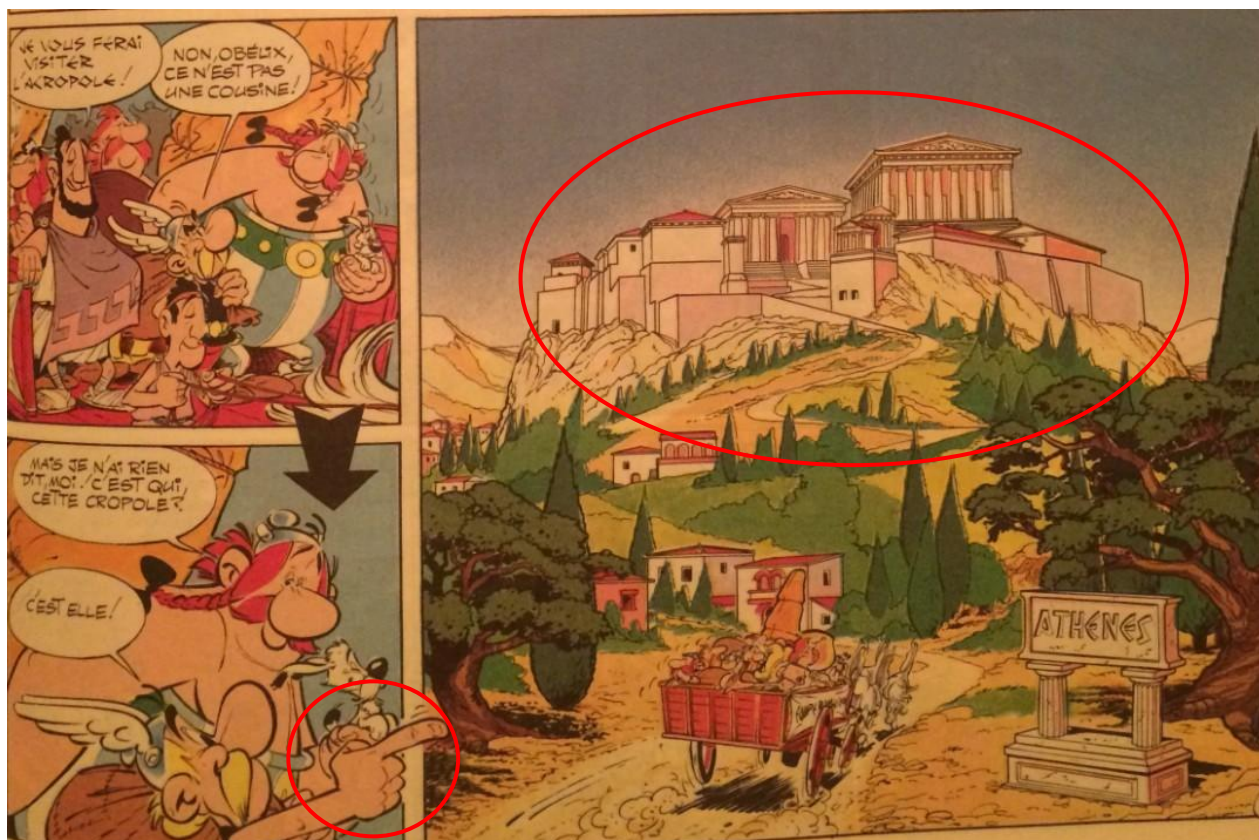
Deixe – Leur profil – ilustrované profily Řeků.

Obrázek 85

Deixe – *Ce qui nous permet de savoir quelle demi-dieu chaussait du 46, environ.*

To, co nám umožní.... – Odkaz k ilustrovanému chodidlu.

Obrázek 86

Anafora - *Je vous ferai visite l'Acropole.* – *Non Obélix, ce n'est pas une cousine!* - *Mais je n'ai rien dit moi! C'est quoi cette cropole?* – *C'est elle!*

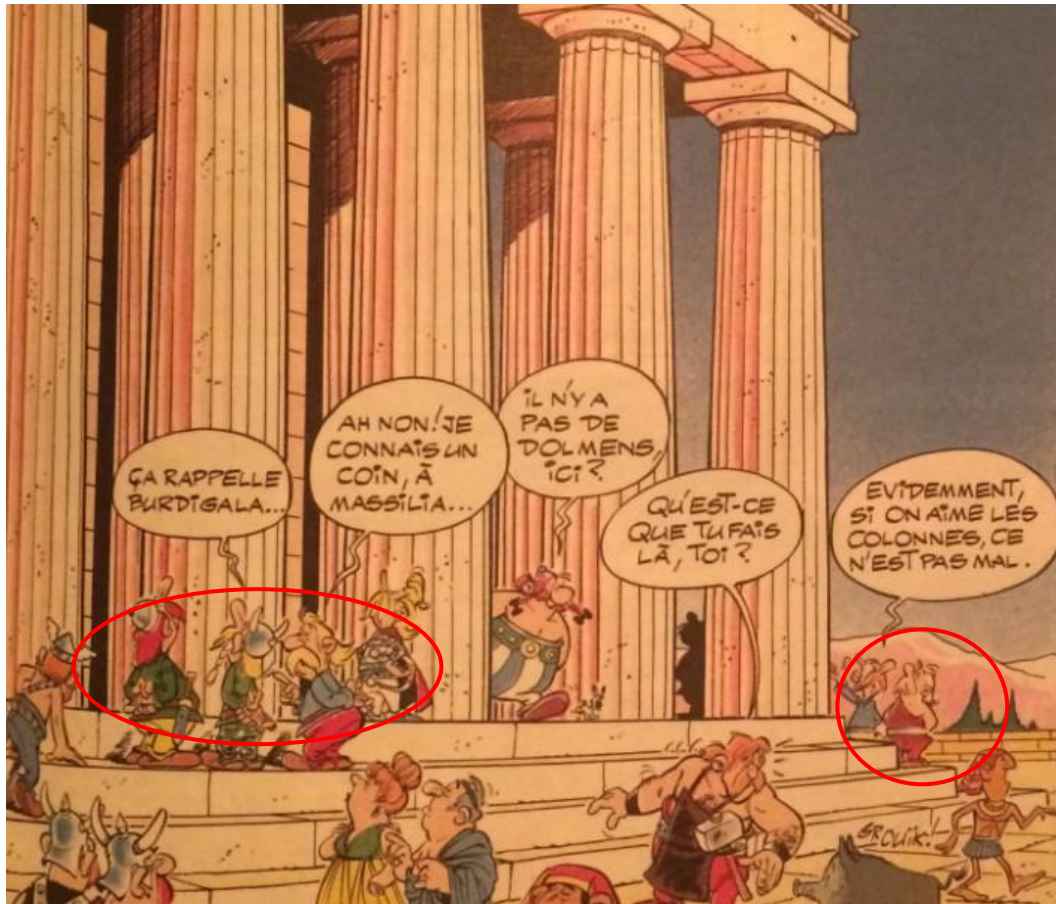
Deixe – C'est elle. To je ona! Astérix prstem ukazuje na stavbu Akropole.

Obrázek 87

Deixe – *Quel est ce bruit?* – Co znamená ten hluk? -Odkazuje na bublinu s textem, která se line zvenčí a Tullius Mordicus se dívá za hlukem k oknu.

Obrázek 88

Deixe - *Ca rappelle Burdigala – Évidemment, si on aime les colonnes, ce n'est pas mal.*

- Odkazují ke sloupům a ke stavbě, postavy Galů si je prohlížejí a ukazují na ně.

Obrázek 89

Anafora - *Nous sommes romains! Vive- nous, les romains! - Ils sont fous ces romains!*

Jako shrnutí této analýzy bych ráda uvedla pár faktů. Ve výše zmíněných příkladech jsem vytipovala výskyty anafory a výskyty vztahů deixe. Typické pro deixi je odkazování k mimotextové realitě – ilustraci, za pomoci výrazů ve francouzském jazyce: *ce, cette, ces, ca, cela, ...*. Takové případy jsou zmíněny výše. Použití ukazovacích zájmen v textu, které jsou ve vztahu k situaci znázorněné ilustrací.

Jak bylo zmíněno v příkladu: „*Lâche ce balai*“ – Pust’ to koště! Jedná se o to jedno konkrétní koště, které na ilustraci můžeme spatřit a také to jak je na něj navíc rukou ukázáno. Celá situace je tedy znázorněna jak textem, tak ilustrací, která kdyby chyběla, tak by takovýto textový popis nestačil – Pust’ to koště!, čtenář by nevěděl, že s ním *Corndedurus* potupně zametá, ale třeba by si představil, že se o něj pouze opírá nebo ho drží a někam nese.

Další příklad deixe – *Voici la soupe!* – říká *Tullius Mordicus*. V bublině, znázorněné textem. Ilustrace nám představuje ták s jídlem.

Nebo dále: *C’est ça!*- říká *Panoramix* a ukazuje rukou na ohradu s kancí. Bez ilustrace by potom samotný text neměl žádný význam. „To je ono!“ – Co je ono?

V albu *Astérix aux Jeux Olympiques* jsem objevila⁴⁵ výskytů deixe. Nepopírám, že jich může být více, soustředila jsem se spíše na nalezení jejich odlišných případů.

20 Závěr

Předmětem zájmu této diplomové práce byla koheze a koherence v komiksových textech. Jako předloha a objekt zkoumání byla vybraná komiksová alba Astérix vydaná ve francouzském jazyce. Konkrétněji alba Astérix aux Jeux Olympiques vydané roku 1968, Les Lauriers de César vydané roku 1972 a La Grande Traverse vydané roku 1975.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část analytickou. V teoretické části jsme měli tu možnost seznámit se s charakteristikou komiksu jako samostatným uměním, s jeho nedílnou součástí – grafickými symboly, s jeho historií a vývojem, různými podobami, oblibou ve společnosti. Dozvěděli jsme se spoustu informací o belgicko-francouzském komiksu Astérix. Seznámili jsme se s jeho hlavními postavami Astérixem, Obélixem, Panoramixem, atd., také s tvůrci těchto postav a komiksu celého, Albertem Uderzo a Renéem Goscinny. Mohli jsme se lehce pobavit u parodií zprostředkovaných obsazením rolí v komiksu slavnými osobnostmi, jako jsou Jean Gabin, Kirk Douglas či Lino Ventura. Nahlédli jsme do seznamu všech vydaných komiksových alb Astérix, doplněného o jejich data vydání ve Francii a také do seznamu jejich filmových zpracování.

Připomněli jsme si definice důležitých lingvistických pojmů. Zaměřili jsme se na textovou lingvistiku a pojmy s ní spjaté. Jsou jimi text, koreference, koheze, koherence - dva termíny, se kterými jsme se setkali již v názvu této práce. Soudržnost a spojitost textu je vyjádřena právě vztahy reference, odkazováním na textové i netextové složky těchto děl. Setkáme se s možností subjektivního vyhodnocení těchto informací, závisí na kompetenci čtenáře vyhodnotit situaci. Koherence je vyjádřena použitím spojek, příslovcí, zájmen různých typů, repeticí a synonymy. Dále pak jsou to termíny jako např. anafora, katafora, tematické posloupnosti, aktuální členění větné, atd.

V analytické části jsme se soustředili na samotnou analýzu specifického textu v komiksu. Vybrané texty již zmíněných alb byly přepsány a dle nalezených typů anafor rozděleny.

Praktická část je rozdělena na několik odvětví. Začíná představením autorského plurálu a jeho příklady. Pokračuje pasáží o interpunkčních znamíncích – otazníku a vykřičníku, jež se v komiksových albech často vyskytují, a jejich významu. Dozvěděli jsme se také, kolik přesně takovýchto znamének se v jednotlivých albech nalézají a prošli si některé nalezené příklady výskytu. Tato sekce pak pokračovala analýzou textového a grafického znázornění různých úderů, ran a pádů.

Dále jsme se soustředili na vztahy mezi textem a ilustrací, jejich typy a příklady z příslušných zmíněných komiksových alb. Jako vzor jsme použili rozdělení paní doktorky Zelenkové – Mikušákové, která tyto vztahy rozdělila do 4 kategorií – intenzifikace, modifikace, paralelnost a divergence.

Po samotné analýze textu jsme zjistili, které typy anafor jsou v něm nejčastěji obsaženy. Jedná se o anaforu pronominální a anaforu nominální. Konkrétněji je to anafora pronominální absolutní, která je nejčastěji vystižena osobními, přivlastňovacími a ukazovacími zájmeny (il, ils, son, ses, leur, atd.), a o anaforu nominální vlastní, v jejímž případě se setkáváme s velkým množstvím opakujících se vlastních jmen jak osob, tak míst. Víme, která jsou nejvíce používaná zájmena a také to, že se v těchto textech hojně užívala vlastní jména. V textu jsme se setkali i s několika případy katafory. Na konec praktické části diplomové práce je obsažena analýza výskytu deixe a opět anafor. Předvedena je na konkrétních příkladech, které jsem v komiksových albech našla.

Všechna vybraná analyzovaná komiksová alba byla vydána ve francouzském jazyce.

Většina této diplomové práce je doprovázena ilustracemi ze světa Astérix.

21 Résumé

Ce travail est divisé en deux parties. La partie théorique et la partie analytique.

La partie théorique est encore bien divisée en trois domaines. Le premier domaine est dédié à la description de la bande dessinée, étant un art nouveau et individuel. Il nous explique les symboles graphiques qui font une partie inséparable de cet art (les ballons, les étoiles, les ampoules, etc.), il parle de sa coloration, de sa longueur, de ses différentes formes et aussi de la bande dessinée en ligne. Il nous présente son histoire, commençant par les peintures rupestres en Égypte (qui touchent 2000 années avant J.C.), continuant par la Chronique de Dalimil, le Chemin de la Croix, la Tapisserie de Bayeux, jusqu'aux bandes dessinées de nos jours, soulignant la journée de la naissance de la bande dessinée (16 février 1986 – Yellow Kid, les États-Unis). Il mentionne aussi la popularité de cet art et les mythes qui l'entourent.

Le deuxième domaine est consacré à une bande dessinée concrète – Astérix. Il parle de ses auteurs et des circonstances de sa naissance et il nous explique les événements principaux de cette BD. Ces personnages qui sont plus importants et qui apparaissent dans tous les albums publiés, complétés par les images, sont bien présentés aux lecteurs. Ce que l'on peut aussi voir dans ce deuxième domaine, c'est l'évolution graphique des personnages d'Astérix et d'Obélix entre les années 1959-1977. Il ajoute aussi l'explication de la conception de ces ouvrages et il présente plusieurs exemples sur la parodie de la société française en utilisant les caricatures des personnes célèbres comme par exemple Jean Gabin, un acteur français, Sean Connery, un acteur écossais ou Kirk Douglas, un acteur américain. A la fin de ce domaine nous pouvons prendre connaissance de tous les albums qui ont été publiés à travers du temps.

La liste des noms de ces albums est complétée par leurs titres originaux en français, leurs titres traduits en tchèque et les dates de leurs sorties en France. Puis une liste spéciale de tous les films qui ont été travaillés sur la base de cette bande dessinée est bien disponible aux lecteurs aussi.

Dans le troisième domaine de cette partie, on se présente les termes linguistiques qui sont étroitement liées à cette problématique. Parmi eux on peut classer le texte, la coréférence, la cohésion et la cohérence textuelle, l'anaphore, l'acte de communication, etc. Chaque explication est complétée par les exemples tirés de la bande dessinée Astérix. Dans ce domaine on a mentionné les différents types d'anaphores avec lesquelles on travaille dans la partie analytique. On parle de l'anaphore nominale, pronominale, adjectivale, adverbiale, conceptuelle, associative, fidèle, infidèle, etc. Quelques pages sont vouées à la relation parmi le texte et les illustrations. Ce sujet est complété par un résumé de l'article de František Daneš, un linguiste tchèque célèbre.

La partie analytique se focalise sur les exemples concrets des albums d'Astérix choisis. Elle commence par l'introduction des spécificités pour ce genre. On peut y voir l'usage du pluriel, l'usage et le sens des signes de ponctuation et l'apparition des signes de coups, chutes, etc. classification selon des différents types d'anaphores est élaborée et commentée. Cette partie commence par la définition de la synergie parmi les textes et les illustrations. Cette partie continue par la présentation des signes de ponctuation. On parle de leur sens dans le contexte et de leur apparition. Plusieurs images sont ajoutées. Les différentes occasions de chutes, de coups, etc. sont aussi présentées textuellement et graphiquement.

On s'est concentré sur les différents types de relations parmi le texte et l'illustration, en profitant de la théorie de madame Mikuš'áková, qui a divisé ces types en 4 catégories. Après, l'analyse elle-même est élaborée. Sur les différents types d'exemples choisis, on a pu distinguer les différents types d'anaphores. On a découvert, quelles sont les anaphores les plus marquées et quels sont les moyens utilisés pour leur représentation (l'anaphore pronominale à l'aide des pronoms il, ils, les, leur, etc. et l'anaphore nominale présentée souvent par les noms propres).

A la fin de travail, l'analyse des apparitions des relations intertextuelles est élaborée.

Ce travail contient un appendice avec les illustrations de la bande dessinée et la liste de la littérature et des sources électroniques utilisées. Comme la bande dessinée est un art nouveau, qui ne dispose pas d'un tel nombre des sources écrites, j'ai tiré le plus souvent les informations des sources électroniques.

22 Seznam použité literatury

Literatura

ADAM, Jean-Michel. *La linguistique textuelle: introduction à l'analyse textuelle des discours*. Paris: Armand Colin, c2005, v, 234 s. Cursus (Armand Colin). ISBN 2200267525.

BROWN, E a Anne ANDERSON. *The encyclopedia of language & linguistics. Volume three*. 2nd ed. Boston: Elsevier, c2006, 14 v. ISBN 978008044370614.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011, 380 s. ISBN 978-80-246-1946-0.

DANEŠ, František. *Text a jeho ilustrace*. In Slovo a slovesnost, ročník 56 (1995), číslo 3.

DANEŠ, František. *Typy tematických posloupností v textu (na materiále českého textu odborného)*. Slovo a slovesnost, ročník 29 (1968), číslo 2.

DANEŠ, František. *Věta a text: studie ze syntaxe spisovné češtiny*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985.

DUBOIS, Jean. *Dictionnaire de linguistique*. Paris: Larousse, c2002, lx, 514 s. ISBN 203532047x.

GOSCINNY,, a UDERZO. *Astérix aux jeux olympiques*. New York: Dargaud, 1968, 48 p. ISBN 2205003208.

GOSCINNY,, a UDERZO. *Les lauriers de César*. New York: Dargaud, 1972, 48 p. ISBN 2205006002.

HAJIČKOVÁ, Eva, Jiří HAVLKA a Petr SGALL. *Discourse Semantics and the Saliency of Referents*. In Journal of Slavic Linguistics, 2003.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká: [učebnice pro základní školy : upravené vydání podle nových Pravidel českého pravopisu z r. 1993]*. Vyd. 26., ve Fortuně 2. Praha: Fortuna, 1998, 246 s. ISBN 80-7168-555-0.

HIRSCHOVÁ Milada, *Pragmatika v češtině*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2006. 243 s.

JACOBSON, Roman. *Selected writings*. s-Gravenhage : Mouton. 1971.

JAKLOVÁ, Alena. *Úvod do textové lingvistiky*. Jihočeská Univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice, 1999.

JURAFSKY, Daniel a James H MARTIN. *Speech and language processing: an introduction to natural language processing, computational linguistics and speech recognition*. Upper Saddle River: Prentice Hall, c2000, xxvi, 934 s. Prentice Hall series in artificial intelligence. ISBN 0130950696.

KLEIBER Georges. *Anaphore associative et relation partie-tout : condition d'aliénation et principe de congruence ontologique*. In: *Langue française*. Vol. 122 N°1. Le groupe nominal : contraintes distributionnelles et hypothèses de descriptions.

KUČOVÁ, Lucie. a kol. *Anotování koreference v Pražském závislostním korpusu*. Technical Report TR-2003-19. UK : Praha, 2003

KUČOVÁ, Lucie a Zdeněk ŽABOKRTSKÝ. *Anaphora in Czech: Large Data and Experiments with Automatic Anaphora Resolution*. In Matoušek, V., Mautner, P., Pavelka, T. (Eds.): *Text, Speech and Dialogue*, 8th International Conference, TSD 2005, Karlovy Vary.

MALMKJÆR, Kirsten. *The linguistics encyclopedia*. 2nd ed. New York: Routledge, 2002, xli, 643 p. ISBN 0415222109.

MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7381-419-9.

MIKUŠŤÁKOVÁ, Anna. Comics jako intersémiotický žánr.

MITKOV, Ruslan. *Anaphora resolution*. xiii, 220 stran. ISBN 978-0-582-32505-0.

PALEK, B. *Referenční výstavba textu*. Praha : Univerzita Karlova, 1988. 359 s.

RIEGEL, Martin, Jean-Christophe PELLAT a René RIOUL. *Grammaire méthodique du français*. 5e éd. Paris: PUF, 2014, xliii, 1107 s. Quadrige manuels. ISBN 978-2-13-062756-2.

Internetové zdroje

<http://asterix.comics.cz/>

<http://asterix.comics.cz/albert-uderzo.html>

<http://asterix.comics.cz/kdojekdo.html>

<http://asterixofficiel.tumblr.com/post/49506730086/les-personnages-reels-dans-asterix-petit>

http://cartoons.osu.edu/digital_albums/yellowkid/1897/1897.htm

<http://governors.library.ca.gov/38-schwarzenegger.html>

http://jamesbond.wikia.com/wiki/Sean_Connery

http://oltk.upol.cz/encyklopedie/index.php5/Deiktick%C3%A9_prost%C5%99edky

<http://pixabay.com/cs/obлак-my%C5%A1len%C3%AD-mraky-%C5%99e%C4%8D-komiks-34416/>

<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1615>

<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3965>

http://users.skynet.be/vincent.rixhon/Espace_BD/miroirAsterix.html

http://web.katolik.cz/feeling/9_4.htm

<http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/asterix.html>

<http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/cacofonix.html>

<http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/dogmatix.html>

<http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/getafix.html>

<http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/obelix.html>

<http://www.asterix.com/the-a-to-z-of-asterix/characters/vitalstatistix.html>

<http://www.asterix.com/the-creators/albert-uderzo/>

<http://www.asterix.com/the-creators/rene-gosciny/>

<http://www.cesky-jazyk.cz/slovnicek-pojmu/aktualni-vetne-cleneni/>

<http://www.ctenarska-gramotnost.cz/medialni-vychova/mv-casopisy/komiks-1>

<http://www.editionsatlas.fr/article/bd/les-personnages.html>

<http://www.fanpop.com/clubs/lino-ventura/images/11339243/title/lino-photo>

<http://www.filmweb.pl/person/Ren%C3%A9+Gosciny-58108>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Albert_Uderzo_2012.jpg

https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98e%C4%8Dov%C3%A9_jedn%C3%A1n%C3%AD

https://cs.wikipedia.org/wiki/Aktu%C3%A1ln%C3%AD_%C4%8Dlen%C4%9Bn%C3%AD_v%C4%9Btn%C3%A9

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Asterix>

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Dane%C5%A1_\(jazykov%C4%9Bdec\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Dane%C5%A1_(jazykov%C4%9Bdec))

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Koherence_\(lingvistika\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Koherence_(lingvistika))

https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks#Formy_komiksu

https://en.wikipedia.org/wiki/Annie_Cordy

https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Laughton

https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Gabin

https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Marais

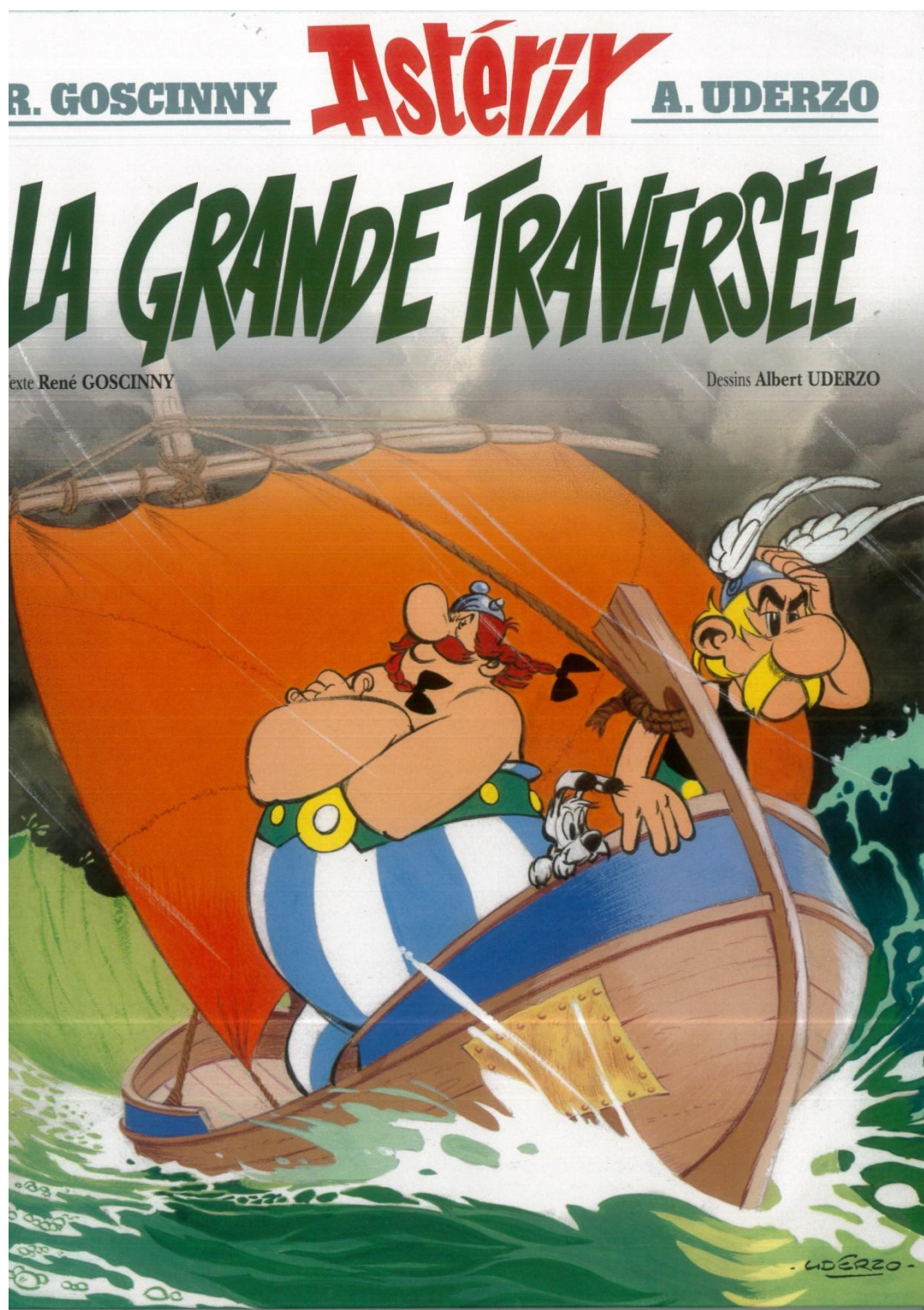
https://en.wikipedia.org/wiki/Kirk_Douglas

<https://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/doc/manuals/cz/t-layer/html/ch09s02.html>

<https://www.phil.muni.cz/muzeo/mui03obrazky0304/mui03obrazky0304/obr20.php?page=8.html>

http://is.muni.cz/th/85701/ff_m/> GILLÁR, Martin. Teorie komiksu: současné přístupy a jejich kritické revize [online]. Brno, 2009

https://is.muni.cz/el/1421/podzim2012/CJA010/um/10_aktualni_cleneni_vetne_HA.pdf

Obrázek 90

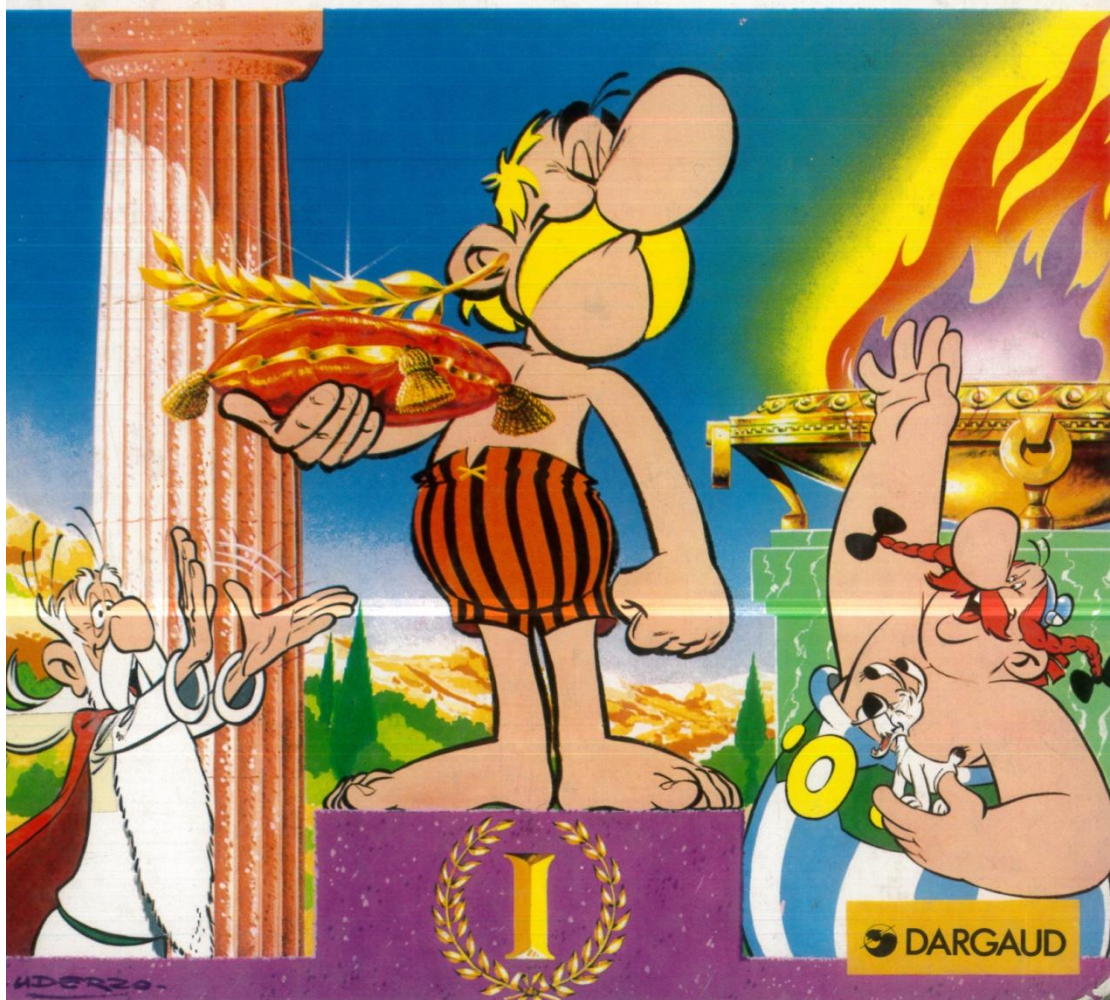

UNE AVENTURE D' **Astérix** LE GAVLOIS

Astérix AUX JEUX OLYMPIQUES

Dessins de UDERZO

Texte de GOSCINNY

Obrázek 91

UNE AVENTURE D' **Astérix** LE GAVLOIS
les lauriers de
CĒSAR

Dessins de UDERZO

Texte de GOSCINNY

Obrázek 92